

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs: 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

VERMOGENSRECHTELIJKE GEVOLGEN VAN HET HUWELIJK IN HET ENGELSE EN HET BELGISCHE RECHT

De volgende aantekeningen vormen geen wetenschappelijke bibliografie over het Engelse recht, en nog minder een bibliografische inleiding tot de studie ervan. Hoe nuttig zo'n bibliografie ook zou zijn, zij kan niet geschreven worden zonder beschikking over Engelse bibliotheken. Boeken over Engels recht worden in Belgische bibliotheken slechts sporadisch aangetroffen (1). De regels die volgen zijn dan ook nauwelijks meer dan een verslag over persoonlijke opzoekingen, die vooral geleid werden door het toevallig voorhanden zijn van één of ander werk in één van de bibliotheken die ik kon bezoeken (1).

Het Engelse recht heeft, niet geheel ten onrechte, de naam voor continentale juristen moeilijk toegankelijk te zijn. Wellicht om die reden geeft men wel eens de raad voor een eerste kennismaking met dit recht gebruik te maken van beknopte Engelse werkjes, die tot doel hebben in eigen land enkele noties over recht bij te brengen aan niet-juristen. Tot deze categorie behoren W. M. Geldart, *Elements of English law, 3rd edition revised by W. Holdsworth* (1939, *Home university library, eerste uitgave 1911*) (2), E. Jenks, *The book of English law, 4th edition* (1936, eerste uitgave 1928) en R. Rubinstein, *John Citizen and the law* (1947) (3). De ondervinding leert echter dat de lectuur van deze werkjes voor juristen (incl. studenten in de rechten) noch zeer boeiend — zelfs enigszins irriterend — noch zeer vruchtbaar is. Zij kunnen gerust over dit stadium van informatie heenstappen.

Men zal nochtans de studie van een bepaald onderdeel van het Engelse recht niet aanvangen zonder zich, bij wijze van inleiding, in te lichten over de eigen aard van dit recht, over de bronnen, over de rechterlijke organisatie en, last not least, over de eigenaardigheden van het rechts-onderwijs en de rechtswetenschap in Engeland. Wij zijn geneigd daarvoor te grijpen naar continentale literatuur. Werken als M. Ancel, *La common law d'Angleterre* (1927), G. Radbruch, *Der Geist des englischen Rechts, 2. Auflage* (1947, eerste uitgave 1946, voortreffelijk) en R. David, *Introduction à l'étude du droit privé de l'Angleterre* (1948, *Institut de droit comparé de l'Université de Paris*) (4) zijn inderdaad voor dit doel niet ongeschikt. Toch zal hij, die het niet bij een oppervlakkige kennismaking met het Engelse recht wil laten, maar die zelfstandig één of andere tak van dit recht wil bestuderen, beter doen, bij wijze van inleiding Engelse werken ter hand te nemen, nl. werken geschreven voor de beginnende student in de rechtsgeschiedenis. Er bestaan talrijke werkjes van die aard, waaronder enkele die uitstekend gemaakt zijn. De lectuur ervan biedt voor de Belgische student in de rechten geen enkele moeilijkheid. Voortreffelijk zijn vooral O. Hood Phillips, *A first book of English law* (1948) en G. L. Williams, *Learning the law, a book for the guidance of the law student, 2nd edition, revised* (1946, eerste uitgave 1945) (5). Tot deze categorie behoren verder: W. S. Holdsworth, *Sources and literature of English law* (1925), waarin de geschiedenis van de bronnen van het Engelse recht tot aan het einde der 18de eeuw, in het kort voor de beginnende student in de rechten behandeld wordt door één van de grootmeesters van de Engelse rechtsgeschiedenis, en C. R. Y. Radcliffe and G. Cross, *The English legal system, 2nd edition* (1946), dat achtereenvolgens behandelt (i) de externe rechtsgeschiedenis, en (ii) de huidige rechterlijke organisatie (6).

Nadat men zich daartoe de nodige voorbereiding heeft verschaft kan men overgaan tot de studie van de inhoud zelf van het Engelse recht. Ook hier zijn geschriften van continentale juristen voorhanden, die men, wanneer 'zij niet te uitgebreid zijn — te uitgebreid voor dit doel is b.v. K. Heinsheimer, *Die Zivilrechte der Gegenwart, II (Das*

Zivilrecht Englands in Einzeldarstellungen), 1 (1931) (7) — met veel profijt kan doorlezen, teneinde een algemeen overzicht te krijgen over gans het Engelse recht, vóór men de Engelse literatuur gaat raadplegen over bepaalde onderwerpen. Heel vlót en interessant geschreven is het werkje van J. W. Tabingh Suermondt, *Beknopte beschrijving van het Engels civiel recht* (1945) (8).

Maar het belangrijkste is toch de Engelse literatuur, die wij kunnen onderverdelen in algemene werken, monografieën, bronnen en woordenboeken.

1) Algemene werken. In deze groep kan men de leerboeken van de consultatiewerken onderscheiden (9). Een leerboek van werkelijk buitengewone kwaliteit is dat van H. J. Stephen, *Commentaries on the laws of England, 21st edition by L. Crispin Warmington* (1950) (10), dat in vier delen het ganse Engelse recht op beknopte en heldere wijze beschrijft. De eerste uitgave van dit handboek verscheen van 1841 tot 1845 en was (zoals ook nog de 16e) «partly founded on Blackstone». De verdeling van de stof over de vier delen is als volgt: I en II privaatrecht, III burgerlijke proceduur, constitutioneel en administratief recht, IV strafrecht en strafproceduur. Tot de consultatiewerken behoren E. Jenks, *English civil law, 4th edition by P. H. Winfield* (1947, eerste uitgave 1911-1917), die het Engels privaatrecht beschrijft in twee delen; dit werk is merklijk rijker aan informatie dan Stephen; verder de uitgebreide encyclopedie van Halsbury, *Laws of England, 2nd edition under the general editorship of Hallham* (1928-1941, jaarlijks supplementen sinds 1932, eerste uitgave 1907-1917), die in 37 delen een uitputtende beschrijving geeft van het ganse Engelse recht.

2) Monografieën. Alhoewel de monografie in de Engelse rechtslitteratuur (in tegenstelling tot de Belgische) een uiterst belangrijke plaats bekleedt — over elke onderafdeling van het privaatrecht bestaan één of meer standaardmonografieën, waarnaar veel vaker wordt verwezen dan naar de onder 1) genoemde algemene werken —, is het na de consultatie van Halsbury niet nodig gebleken bovendien nog monografieën te raadplegen. Zij zijn trouwens moeilijk in België te vinden. Men vindt de titels in het handige boekje van R. H. Stevens, *Where to look for your law, a guide to current law books, 8th edition* (1949, eerste uitgave 1908) (10). Dit werkje bevat 1° een alfabetische lijst van onderwerpen, met, voor elk onderwerp, een verkorte aanduiding van de betreffende werken (de voornaamste werken (*the leading textbooks*) zijn met een sterretje gemerkt); 2° een alfabetische lijst van auteurs, met de volledige titels. Een geselectieerde bibliografie vindt men bij Geldart pp. 243-246, Jenks pp. 437-439 en Williams pp. 113-116. De zeer uitvoerige (veel te uitvoerige!) bibliografie van David pp. 345-361 heeft slechts een betrekkelijke waarde.

3) Ook de bronnen heb ik slechts bij wijze van kennismaking geraadpleegd. Het is bekend dat het Engelse recht nooit gecodificeerd werd. Dit heeft, heel anders dan vele continentale juristen denken, geenszins aan de rechtszekerheid geschaad (11), maar het heeft de Engelse juristen behoeft voor de vergissing dat het recht te vinden is in de wetboeken. De voornaamste bron van het Engelse recht is nog altijd de rechtspraak. Men vindt ze, alfabetisch naar onderwerpen gerangschikt, verzameld in *The English and Empire Digest* (1919-1930), in 49 delen, met supplementen in 1940 (2 delen) en 1950 (1 deel). Maar vooral sinds het begin van deze eeuw wordt de wetgeving steeds belangrijker. Ook deze vindt men alfabetisch gerangschikt, in Halsbury, *Statutes of England, 2nd edition by R. Burrows* (1948 en volgende) (12). Voor een grondige kennismaking

met de praktijk van het Engelse recht — voor zover dat tenminste op een afstand mogelijk is — is tenslotte de *Encyclopaedia of forms and precedents*, een verzameling formulieren in 20 delen (13) een onontbeerlijk instrument.

4) Bij het raadplegen van de literatuur kunnen juridische woordenboeken goede diensten bewijzen. Een grote bekendheid heeft verworven Wharton, *Law lexicon, an epitome of the law of England*, 11th edition by A. S. Oppe (1938, ongewijzigde herdruk in 1946), dat echter minder een woordenboek is dan wel een samenvatting, in zeer beknopte vorm, van gans het Engelse recht; het werk is vrij lastig om raadplegen. Handelbaarder zijn de kleine woordenboeken van Mozley and Whiteley, *Law dictionary*, 5th edition by F. G. Neave (1930) en van P. G. Osborn, *A concise law dictionary for students and practitioners*, 2nd edition (1937, eerste uitgave 1927). Ook de handboeken van Stephen en Jenks kunnen, dank zij hun zeer gedetailleerde inhoudstafels, als woordenboek dienst doen. Halsbury is daarvoor integendeel niet geschikt wegens het gering aantal artikels: elk artikel is een lijvige verhandeling.

Van de niet-Engelse literatuur over mijn onderwerp heb ik enkel kennis genomen. In het werk van E. Bourbousson, *Du mariage, des régimes matrimoniaux, des successions dans les cinq parties du monde* (1934) en in het verzamelwerk onder leiding van M. Ancel, *La condition de la femme dans la société contemporaine* (1938), worden slechts enkele bladzijden gewijd aan de geldelijke gevolgen van het huwelijk in het Engelse recht. De thesis van B. Bernot, *La clause d'inaliénabilité ou restraint on anticipation dans le régime des biens entre époux en droit anglais* (1934) heeft ten gevolge van de afschaffing van het *restraint on anticipation* veel van haar belang verloren. Deze van M. I. De La Gorce, *Le régime des biens de la femme mariée en droit anglais et en droit français comparé* (1934), schetst vooral de evolutie van het Engelse huwelijksgoederenrecht tot aan zijn verdwijning; het is een zwak werk. A. Bertrand, *Les assises patrimoniales de la famille anglaise: les family settlements* (1938, *Publications de l'Institut de droit comparé de l'Université de Paris*) raakt mijn onderwerp slechts onrechtstreeks aan (14).

Van de rechtsvergelijkende literatuur in het algemeen heb ik, behalve de handleidingen van H. C. Gutteridge, *Comparative law, an introduction to the comparative method of legal study and research*, 2nd edition (1949, eerste uitgave 1946), A. F. Schnitzer, *Vergleichende Rechtslehre* (1945) en P. Arminjon, B. Nolde et M. Wolff, *Traité de droit comparé* (1950 e.v.) (15), vooral met veel profijt het *Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das Zivil- und Handelsrecht, herausgegeben von F. Schlegelberger* (1929-1938), in zes delen, geconsulteerd. Dit merkwaardig monument van Duitse eruditie en scherpsinnigheid wordt door de Belgische civilisten te weinig geraadpleegd. Het eerste deel van het werk bevat onder de naam «Länderberichte» een reeks korte inleidingen tot de studie van de rechtsstelsels van de verschillende landen. In de volgende delen worden de verschillende onderdelen en onderwerpen van het privaatrecht rechtsvergelijkend behandeld. Men leze over de geldelijke gevolgen van het huwelijk de artikels «Eheliches Güterrecht» en «Ehevertrag», II (1929) pp. 704-716 en 733-757, «Gütertrennung», IV (1933) pp. 17-43 en «Schlüsselgewalt», VI (1938) pp. 196-208, door H. E. Kaden, en het artikel «Ehe», II (1929) pp. 684-698, door E. Wahl.

Hoofdstuk I.

Huwelijksgoederenrecht en huwelijksovereenkomst

A. Huwelijksgoederenrecht

In België, zoals in de meeste landen van continentaal Europa, brengt het huwelijk belangrijke wijzigingen mede in de eigendom, het beheer en het genot van de goederen — zowel toekomstige als tegenwoordige — der echtgenoten. Deze wijzigingen zijn niet steeds dezelfde: zij worden — binnen zekere grenzen — bepaald door de vrije keuze der aanstaande echtgenoten, die aan hun wil uitdrukking geven door het maken van een huwelijksovereenkomst (16). Zij kiezen in België — alhoewel theoretisch nog andere mogelijkheden openstaan — in feite tussen vijf stelsels van huwelijksgoederenrecht:

1) In de stelsels van algehele gemeenschap van goederen (3, 85 p.c.) (17), van gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten (79 p.c., het wettelijk stelsel) en van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten (8, 91 p.c.) worden alle of een deel van de goederen der echtgenoten hun gemeenschappelijke eigendom. De man krijgt het beheer en het genot zowel van deze gemeenschappelijke goederen als van de eigen goederen der vrouw. De vrouw zelf is handelingsonbekwaam.

2) In de stelsels van scheiding van goederen, al

(2, 36 p.c.) of niet (5, 88 p.c.) met gemeenschap van aanwinsten, behoudt integendeel elke echtgenoot de eigendom, het beheer en het genot van zijn goederen. De vrouw is volledig bekwaam wat het beheer van haar goederen betreft; haar beschikkingsrecht over deze goederen wordt echter door het huwelijk beperkt. Wordt er gemeenschap van aanwinsten bedongen, dan zijn de inkomsten uit de goederen der echtgenoten en de opbrengst van hun arbeid hun gezamenlijke eigendom; zij worden beheerd door de man.

Dit alles is in het Engelse recht onbekend. In Engeland heeft het huwelijk tegenwoordig (18) geen wijziging in het statuut der vermogens van de echtgenoten meer voor gevolg. Deze behouden zonder enige beperking (19) de eigendom, het beheer en het genot van hun goederen. De gehuwde vrouw geniet dezelfde handelingsbekwaamheid als de ongehuwde vrouw of de man.

Wij kunnen dus zeggen dat het enige stelsel van huwelijksgoederenrecht dat het Engelse recht kent datgene is van volstreckte scheiding van goederen, wat neerkomt op de vaststelling dat er in Engeland geen huwelijksgoederenrecht in de hierboven aangeduide enge betekenis meer bestaat.

B. Huwelijksovereenkomst

Men denke echter niet dat huwelijken in Engeland gesloten worden zonder dat de echtgenoten enige beschikking maken betreffende hun goederen. Het Engelse recht kent het *marriage settlement*, vaak voorafgegaan door *marriage articles*. Laten wij onderzoeken in hoever deze overeenkomsten kunnen vergeleken worden met de huwelijksovereenkomst zoals wij die kennen. Het zal best zijn eerst het grondig verschil te belichten dat naar de inhoud tussen de Belgische en de Engelse huwelijksovereenkomst bestaat, om daarna onze aandacht te wijden aan een belangrijk gemeenschappelijk kenmerk: dat beide overeenkomsten zijn, gemaakt vóór een huwelijk en met het oog daarop.

§ 1. Verschil

Men geeft de naam *marriage articles* (20) aan een contract, waardoor partijen zich verbinden tot het maken van een *marriage settlement*. Het *settlement* is een handeling, eigen aan het Engelse recht, waardoor bepaalde goederen worden «vastgezet», om achtereenvolgens aan verschillende personen toe te behoren (21). De instelling vindt ook buiten het huwelijksrecht toepassing (22): De inhoud van de *marriage settlements* is echter mettertijd stereotiep geworden (23). Twee wijzen van beschikken zijn in voege (24). Er wordt overeengekomen dat de goederen die aan elke echtgenoot op het ogenblik van het huwelijk toebehoren, of die hem te dier gelegenheid worden geschonken, achtereenvolgens zullen toebehoren:

(Volgens de eerste manier) 1° aan deze echtgenoot zelf, voor het vruchtgebruik (*life interest*);

2° aan de oudste zoon uit het huwelijk, onder last van uitkeringen aan de overlevende echtgenoot (*jointure*, een jaarrente) en aan de andere kinderen (*portions*, ronde sommen geld, gebruikt om hen «een stand te verschaffen» (25).

(Volgens de tweede manier) 1° aan deze echtgenoot zelf, voor het vruchtgebruik;

2° aan de andere echtgenoot, zo die hem overleeft, eveneens voor het vruchtgebruik;

3° aan al de kinderen uit het huwelijk, volgens

verschillende modaliteiten — zowel wat de aard van het recht als wat het verkregen deel betreft — waarop hier niet verder behoeft te worden ingegaan.

De lezer heeft uit de beknopte beschrijving hier van het *marriage settlement* gegeven reeds afgeleid dat deze rechtshandeling, wat de inhoud en de gevolgen betreft, maar slecht kan vergeleken worden met de Belgische huwelijksovereenkomst. Niet alleen is er geen sprake van een keuze tussen verschillende stelsels van huwelijksgoederenrecht — het voornaamste voorwerp van onze huwelijksovereenkomst —, maar bovendien brengt het Engelse *marriage settlement* geen enkele van de gevolgen mee, die bij ons aan een dergelijke keuze verbonden zijn. Er ontstaat geen gemeenschappelijke eigendom van zekere goederen, maar hoogstens een recht van vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot. Elke echtgenoot behoudt, zo lang hij leeft, het volledig en uitsluitend genot van zijn eigen goederen. Enkel zijn beschikkingsrecht wordt, doordat ook zijn oorspronkelijk recht tot een recht van vruchtgebruik wordt teruggebracht, beperkt. Van een beheerrecht van de ene echtgenoot over de goederen van de andere is geen sprake. Bovendien — en dat is nog een belangrijk verschil met onze huwelijksovereenkomst — betreft het *marriage settlement* uitsluitend de tegenwoordige goederen der echtgenoten: toekomstige goederen blijven buiten zijn bereik (26).

Eerder vertonen de *marriage settlements* enige — geen volledige (17) — gelijkenis met de contractuele erfstellingen tussen echtgenoten, die in onze huwelijksovereenkomsten (maar dan als bijkomstig beeding!) plegen voor te komen.

De omstandigheid dat de inhoud van de Engelse huwelijksovereenkomst een gans andere is dan die van de onze heeft voor gevolg dat enkele bijzondere regels, die in ons recht ten aanzien van deze overeenkomst gelden, en die slechts te verklaren zijn door de bijzondere inhoud van de Belgische huwelijksovereenkomst: de keus van een stelsel van huwelijksgoederenrecht, in het Engelse recht onbekend zijn. Deze regels betreffen enerzijds de authenticiteit en de publiciteit die aan de huwelijksovereenkomst moeten gegeven worden, en anderzijds de onveranderlijkheid van deze laatste, eens dat het huwelijk gesloten is. Het *marriage settlement* wordt gesloten zoals elk ander *settlement*. Het contract, waardoor de aanstaande echtgenoten zich verbinden tot het maken van een *settlement*, mag in gelijk welke vorm gesloten worden, maar het moet door een geschrift bewezen worden (*marriage articles*) (28). Er wordt geen publiciteit voorzien. Niet alleen kunnen *marriage settlements* door akkoord van de partijen gewijzigd worden, maar dit gebeurt ook zeer vaak. Wanneer namelijk het *settlement* is geschied volgens de eerste manier hierboven aangeduid vindt er geregeld op het ogenblik dat de oudste zoon hetzij 21 jaar wordt, hetzij vóór het bereiken van die ouderdom huwt een *resettlement* plaats, met de bedoeling de zoon reeds vóór de dood van zijn vader een eigen inkomen te verzekeren (29).

§ 2. Gelijkenis

Het voornaamste gemeenschappelijk kenmerk dat tussen de Belgische huwelijksovereenkomst en het Engelse *marriage settlement* (met de voorbereidende *articles*) bestaat is, dat beide handelingen zijn waardoor schikkingen van vermogensrechtelijke aard getroffen worden in het vooruitzicht van een huwelijk, of, zoals het in de Engelse litteratuur heet, « before marriage and in consideration of it ». Uit dit gemeen-

schappelijk kenmerk vloeien een aantal gevolgen voort, die ten dele gemeen zijn aan het Belgische en het Engelse recht. Deze gevolgen betreffen eensdeels de afhankelijkheid van de huwelijksovereenkomst van het bestaan en, in een zekere mate, van het voortbestaan van het huwelijk met het oog waarop zij werd gemaakt, en anderdeels de begunstiging van deze overeenkomst boven andere, begunstiging die haar oorsprong vindt in de oude idee van de *favor matrimonii*.

I. De afhankelijkheid van de huwelijksovereenkomst van het voorgenomen huwelijk uit zich, zowel in het Engelse als in het Belgische recht, bij verschillende gelegenheden.

Vooreerst is het in het Engelse recht evenals in het Belgische noodzakelijk, opdat de huwelijksovereenkomst effect sortere, dat het voorgenomen huwelijk werkelijk tot stand komt. Wordt er geen huwelijk gesloten, of wordt er een ander huwelijk gesloten, dan blijft de huwelijksovereenkomst zonder uitwerking.

Met de normale oorzaak van de ontbinding van het huwelijk — de dood van één der echtgenoten — wordt bij het maken van de huwelijksovereenkomst rekening gehouden; ja, één van de voornaamste oogmerken van die overeenkomst is juist (zowel in het Engelse als in het Belgische recht) te zorgen dat in dat geval de langstlevende echtgenoot niet gans berooid achterblijft. Maar er kunnen zich ook gevallen voordoen die niet in de huwelijksovereenkomst voorzien worden, en waardoor aan het huwelijk of aan het huwelijksleven een einde wordt gesteld: nietigverklaring (*nullity*), echtscheiding (*dissolution*, *divorce*) of scheiding van tafel en bed (*judicial separation*). Welk is in deze gevallen het lot van de huwelijksovereenkomst?

1) Naar Belgisch recht is zij in het eerste geval principieel nietig; zij blijft echter bestaan ten voordele van de echtgenoot (of de echtgenoten) die niet op de hoogte waren van de oorzaak van nietigheid van het huwelijk (« vermeend huwelijk »). In geval van echtscheiding en scheiding van tafel en bed blijft de huwelijksovereenkomst in beginsel geldig bestaan, maar de voordelen door de onschuldige aan de schuldige echtgenoot toegestaan vervallen.

2) Naar Engels recht blijft de huwelijksovereenkomst in alle drie de gevallen bestaan. In geval van *nullity* en *dissolution* kan de rechter echter alle wijzigingen van het *marriage settlement* bevelen die hij nuttig en rechtvaardig oordeelt. Hij houdt daarbij rekening zowel met het gedrag der echtgenoten als met hun vermogenstoestand. Hetzelfde geldt niet in geval van *judicial separation* (30).

II. Rond de idee van de *favor matrimonii* kan men een aantal regels groeperen, waarvan sommige terug te vinden zijn in het Engelse en het Belgische recht, terwijl andere — de meeste — eigen zijn aan één van beide rechtsstelsels.

De regels gemeenschappelijk aan het Engelse en het Belgische recht betreffen de *fraus creditorum* en het maken van huwelijksovereenkomsten door minderjarigen.

1° Schuldenaars kunnen hun schuldeisers onder meer benadelen door hun goederen over te dragen aan derden. Tegen dit gevaar worden de schuldeisers beschermd doordat vervreemdingen in bepaalde omstandigheden verricht hun niet tegenstelbaar zijn. Deze omstandigheden zijn (i) kwade trouw van de schuldenaar en (ii) medeplichtigheid van of verkrijging om niet (*without valuable consideration*) door

de derde. Dit alles geldt zowel in het Belgische (*actio pauliana*) als in het Engelse recht (*conveyances impeachable by creditors*) (31). Nu worden in het Engelse recht overeenkomsten gemaakt in het vooruitzicht van een huwelijk steeds geacht *for valuable consideration* gemaakt te zijn. Ja, «*marriage is the highest consideration known to the law*». Dit is een belangrijk principe, met talrijke gevolgen; wij zullen het verder nog ontmoeten. Toegepast op *marriage settlements* gemaakt met het inzicht de schuldeisers van de *settlor* te benadelen betekent het dat deze lasten de medeplichtigheid van de verkrijgers onder het *settlement* — echtgenoot en kinderen — moeten bewijzen. Een gelijkaardige regel is bekend in het Belgisch recht. Ook daar geldt immers dat de voordelen, welke de aanstaande echtgenoten elkaar in hun huwelijksvereenkomst toekennen tegenover de schuldeisers beschouwd worden als zijnde ten bezwaarden titel gegeven (32).

2° In het Engelse zoals in het Belgische recht kunnen minderjarigen in beginsel niet geldig over hun goederen beschikken, noch deze met schulden belasten (33). Paste men dit beginsel consequent toe, dan zouden jongelieden die vóór hun 21e jaar huwen geen huwelijksvereenkomst kunnen maken. Dit ware niet verenigbaar met de *favor matrimonii*. Daarom voorzien én het Engelse én het Belgische recht voor dit geval een bijzondere regel. De minderjarige kan een huwelijksvereenkomst sluiten, naar Belgisch recht met de bijstand van de personen die hun toestemming moeten geven tot het huwelijk, naar Engels recht — krachtens de *Infant Settlements Act*, 1855 — met medewerking van de rechtbank.

De regel, dat overeenkomsten gemaakt met het oog op een voorgenomen huwelijk steeds geacht worden *for valuable consideration* gesloten te zijn, wordt in het Engelse recht, behalve in verband met de vernietiging van overeenkomsten gemaakt ter benadeling van schuldeisers, ook nog in verschillende andere gevallen toegepast.

3° Naar Engels recht moeten alle contracten, waardoor iemand zich verbindt zonder tegenprestatie (*without valuable consideration*) — schenkingen in de brede zin van het woord dus — *under seal* gemaakt worden om geldig te zijn. Bij toepassing van de hierboven genoemde regel wordt het contract, waardoor de aanstaande echtgenoten zich verbinden tot het maken van een *marriage settlement* van dit vereiste vrijgesteld (34).

4° Wanneer een verbintenis niet nagekomen wordt, kunnen de rechtbanken op verschillende wijzen ingrijpen. Zij kunnen maatregelen nemen opdat de verbintenis uitgevoerd worde, niettegenstaande de onwil van de schuldenaar: hetzij door hem persoonlijk tot nakoming te dwingen (35), hetzij door uitvoering buiten hem om (36); of zij kunnen zorgen dat de schuldeiser een schadevergoeding krijgt. Het is duidelijk dat de eerste wijze van optreden voor de schuldeiser de interessantste is. Zij was evenwel in de Engelse *common law*, zoals in de meeste oude rechten, onbekend: in geval van contractbreuk moest de crediteur zich tevreden stellen met schadevergoeding. *Equity* heeft daarin verandering gebracht, maar er bestaan nog steeds overblijfselen van het oude beginsel: zo b.v. de regel dat de rechtbank nooit nakoming *in specie* (*specific performance*) beveelt van beloften die om niet gedaan werden. Ook hier weer treedt het beginsel in werking, dat *marriage articles* steeds gedacht worden *for valuable consideration* gemaakt te zijn, zodat

specific performance door de rechtbanken kan bevolen worden, als daartoe aanleiding bestaat (37).

5° Telkens *specific performance* door de rechtbank kan bevolen worden, en de verbintenis betreft het verrichten van een rechtshandeling, dan beschouwen de rechtbanken deze rechtshandeling als reeds voltooid, bij toepassing van het beginsel «*equity considers that done which ought to be done*». Terwijl anderzijds «*equity will not perfect an imperfect gift*». Bijgevolg, wordt in het *marriage settlement* b.v. beloofd toekomstige goederen vast te zetten zoals dat met de tegenwoordige is gebeurd, dan zullen de rechtbanken, telkens zij geroepen worden om daarover te oordelen, dit *settlement* als uitgevoerd beschouwen, ook al werd de belofte niet, of nog niet nagekomen (38).

Er blijft ons tenslotte nog over enkele regels in herinnering te brengen, die in het Belgische recht deel uitmaken van het gunstregime dat de huwelijksvereenkomst geniet, maar die in het Engelse recht onbekend zijn, meestal omdat zij uitzonderingen formuleren op andere, algemene regels, waarvan in dit recht eveneens geen equivalent bestaat.

6° Schenkingen, door de ouders bij gelegenheid van het huwelijk van hun kinderen aan deze gedaan, zijn vrijgesteld van zekere formaliteiten die anders vereist worden (notariële akte, uitdrukkelijke aanneming, begrotende staat der roerende goederen). Deze formaliteiten worden in het Engelse recht nooit vereist (39).

7° Schenkingen gedaan ter gelegenheid van een huwelijk kunnen niet, zoals andere, herroepen worden wegens bepaalde gevallen van ondankbaarheid van de donataris. Ook de herroeping wegens ondankbaarheid bestaat niet in het Engelse recht.

8° De voordelen, welke de aanstaande echtgenoten elkaar in hun huwelijksvereenkomst toekennen, zijn niet onderworpen aan inbreng en inkorting. De verplichting tot inbreng bestaat wel in het Engelse recht — zij draagt er de schilderachtige naam *hotch-potch rule* van ons «hutsepot» — maar het toepassingsgebied van deze regel is veel beperkter dan in het Belgische recht: hij geldt slechts voor de voordelen die de kinderen van hun ouders gekregen hebben en is dus vanzelf niet toepasselijk op de schenkingen tussen echtgenoten (40). Anderzijds bestaat er in Engeland geen voorbehouden deel; de regeling van de *Inheritance (Family Provision) Act*, 1938, geldt enkel voor beschikkingen bij testament (41).

9° Het beschikkingsrecht van de ouders over hun goederen in het raam van het door hen gekozen stelsel van huwelijksgoederenrecht wordt belangrijk uitgebreid, wanneer het er om gaat een huwelijksgoed mee te geven aan hun kinderen. Wij hebben gezien dat er in Engeland geen beperking van het beschikkingsrecht der echtgenoten over hun goederen meer bestaat.

10° De contractuele erfstelling, die in beginsel in ons recht verboden is, wordt bij uitzondering toegelaten ten voordele van toekomstige echtgenoten. De instellingen die, in het Engelse recht, enige gelijkenis vertonen met onze contractuele erfstelling — het *settlement* en de belofte te legeren (42) — vinden zonder beperking in alle gevallen toepassing.

11° Een aantal regels die de onherroepelijkheid der schenkingen moeten verzekeren (Burgerlijk Wetboek, artikelen 943-946) gelden niet voor schenkingen, gedaan ter gelegenheid van een huwelijk. Deze regels zijn in het Engelse recht onbekend.

12° Wie schenkt ter gelegenheid van een huwelijk, is voor zover de schenking ten bijzonderen titel geschiedt, verplicht tot vrijwaring, als gold het een

vervreemding ten bezwarenden titel (43). Een algemene regel, dat bij alle vervreemdingen *for valuable consideration* vrijwaring verschuldigd is, is in het Engelse recht niet te vinden: vrijwaring, *as to title* en *as to quality and fitness*, is slechts verschuldigd wanneer zulks — uitdrukkelijk of stilzwijgend — bedoelingen werd (44).

13° Voor schenkingen door derden ter gelegenheid van een huwelijk gedaan is onmiddellijk interest verschuldigd. Ook deze regel is in het Engelse recht onbekend; maar de Engelse rechter kan steeds de betaling van interest bevelen, ook wanneer deze niet *ipso iure* (*as of right*) of krachtens een bijzonder beveling verschuldigd is (45).

Hoofdstuk II.

Bijdragen der echtgenoten in de kosten van het huwelijksleven

Ook in een regime waarin het huwelijk geen gevolgen heeft ten aanzien van de eigendom, het beheer en het genot van de goederen der echtgenoten, moet bepaald worden op welke wijze zal voorzien worden in de kosten van het huwelijksleven. Het Engelse en het Belgische recht zijn op dit punt in volle evolutie. Hier volgen daarom twee korte overzichten van deze materie in beide rechten, waarbij ik mij beperk tot het eenvoudigste, tevens het normale geval: datgene waarin beide echtgenoten samenwonen. In bespreek achtereenvolgens de verplichtingen der echtgenoten en de afdwingbaarheid daarvan.

I. Belgisch recht (46).

A. De verplichtingen.

Vóór 1932 kon men in artikel 214 van het Burgerlijk Wetboek lezen: « Le mari est obligé ... de ... fournir [à la femme] tout ce qui est nécessaire pour les besoins de la vie, selon ses facultés et son état ». De man was dus verplicht, behalve zichzelf ook zijn vrouw te onderhouden. Dezelfde verplichting rustte niet op de vrouw ten aanzien van de man. Of, om het anders uit te drukken, de man moest geheel alleen voorzien in de kosten van het huwelijksleven (47).

Het vervullen van die plicht werd de man echter belangrijk verlicht door de geldende bepalingen in zake huwelijksgoederenrecht. In de regimes van gemeenschap kon de man er de inkomsten voor gebruiken van de gemeenschappelijke goederen en van de goederen der vrouw — en eventueel zelfs de opbrengst van haar arbeid — die alle in zijn handen kwamen. Het was dan ook logisch, dat, wanneer hij deze inkomsten niet meer ontving — nl. in geval van gerechtelijke scheiding van goederen — zijn uitsluitende verplichting verviel en vervangen werd door een bijdrage van beide echtgenoten, naar evenredigheid van hun inkomsten (artikel 1448). In de regimes van scheiding van goederen kon de man rekenen op een bijdrage van de vrouw, die een derde van haar inkomen bedroeg en aan hem moest worden ter hand gesteld (48). Op deze wijze waren, vóór 1932, de eenzijdige onderhoudsplicht van de man enerzijds, en de regels van het huwelijksgoederenrecht anderzijds, harmonisch op elkaar afgestemd.

Toen kwam de wet van 20 Juli 1932.

Het nieuwe artikel 214 (B, 1e alinea) luidt: « Elke echtgenoot draagt bij in de behoeften van het huishouden volgens zijn vermogen en zijn staat ». De eenzijdige onderhoudsplicht van de man werd ver-

vangen door een bijdrage van beide echtgenoten, naar evenredigheid van hun inkomsten, zoals die reeds vóór 1932 bestond in geval van gerechtelijke scheiding van goederen.

Het nieuwe artikel 214B, 1e alinea, past inderdaad in de regimes van scheiding van goederen. Het past niet in de regimes van gemeenschap, waarin de man de inkomsten van zijn vrouw ontvangt. Maar de wetgever van 1932 heeft het huwelijksgoederenrecht niet gewijzigd. Behalve op één punt. Hij heeft de voorbehouden goederen geschapen. Hij heeft de opbrengst van de *arbeid* van de vrouw onttrokken aan de controle van de man. Deze wijziging volstond om een nieuw artikel 214 noodzakelijk te maken. De wetgever heeft het begrepen (49).

Welke zijn, in die omstandigheden, de gevolgen van het nieuwe artikel 214B, 1e alinea? Die zijn, zoals te verwachten was, beperkt (50). In de regimes van gemeenschap wordt aan de verplichting van de man, de inkomsten, niet alleen uit zijn arbeid en zijn eigen goederen, maar ook uit de gemeenschappelijke goederen en uit de goederen van de vrouw, te gebruiken om te voorzien in de behoeften van het huishouden « selon ses facultés et son état » niets gewijzigd. Wat de niet-werkende vrouw betreft, zij beschikt niet over eigen inkomsten — de inkomsten uit haar goederen worden immers ontvangen door de man — en zij moet dus niet bijdragen. Aan de toestand van vóór 1932 is niets veranderd.

Maar voor de werkende vrouw heeft de wetgever van 1932 de voorbehouden goederen geschapen. En hier treedt het nieuwe artikel 214 in werking. De vrouw moet bijdragen in de behoeften van het huishouden, in evenredigheid met de inkomsten uit haar arbeid en haar voorbehouden goederen (51). Want die inkomsten komen niet langer, zoals vroeger, in handen van de man.

En in de regimes van scheiding van goederen? Heeft hier het nieuwe artikel 214B de wettelijke verplichting van de vrouw, in de lasten van het huwelijk bij te dragen door een derde van haar inkomen te storten in handen van de man stilzwijgend vervangen door de bredere verplichting, in deze lasten bij te dragen in verhouding met haar inkomen en dat van de man? Of blijft artikel 1537, *in fine* gelden als een uitzondering op artikel 214B, 1e alinea (52)?

B. De afdwingbaarheid.

Ook in zake afdwingbaarheid van de verplichting te voorzien in de kosten van het huishouden is in 1932 iets veranderd.

Vóór 1932 was de man verplicht vrouw en kinderen te onderhouden, maar de vrouw beschikte over geen middel om hem tot nakoming van deze verplichting te dwingen. Dat was een logisch gevolg van de maritale macht, die o.m. meebrengt dat de man, en de man alléén, de levensvoet bepaalt, eventueel onder « ses facultés et son état ». Hoogstens kon de vrouw, in de regimes van gemeenschap, wanneer de man haar inkomsten niet gebruikte voor het doel waarvoor zij bestemd waren, gerechtelijke scheiding van goederen vragen en daardoor het recht haar eigen inkomsten te ontvangen. Zij kon ook, in de regimes van scheiding van goederen, aan de rechtbank toelating vragen haar bijdrage niet in de handen van de man te moeten storten (53), maar ze zelf voor de behoeften van het huishouden te mogen gebruiken (54). Maar dit alles dwong de man niet tot het nakomen van zijn verplichting, belette hem enkel het inkomen van de vrouw te misbruiken.

De wet van 1932 heeft aan deze toestand een einde gemaakt, alhoewel de maritale macht, waarvan hij een uitvloeisel is, nog bestaat. Het nieuwe artikel 214B, 2e alinea, biedt aan de vrouw de mogelijkheid de rechtbank te verzoeken een deel van het inkomen van de man in zijn plaats te mogen ontvangen. Het geeft dezelfde mogelijkheid aan de man, in de regimes van gemeenschap, ten aanzien van het inkomen van de vrouw uit haar arbeid en haar voorbehouden goederen (55), en, in de regimes van scheiding van goederen, ten aanzien van gans het inkomen van de vrouw.

II. Engels recht (56).

A. De verplichtingen.

Het Engels recht zit, wat de verplichting te voorzien in de kosten van het huishouden betreft, nog helemaal in het oude spoor. Het is de man, en de man alléén die gehouden is zijn vrouw te onderhouden, « according to his estate and condition » (57). Alleen in het uitzonderlijke geval dat de man tot een staat van behoefteigheid vervalt is de vrouw verplicht te voorzien in zijn onderhoud (58). Deze laatste regel bestond trouwens ook in het Belgische recht van vóór 1932 (59).

Die eenzijdige verplichting van de man was begrijpelijk, toen hij — vóór 1882 — gans het vermogen van zijn vrouw beheerde. Zij is, nu volledige scheiding van goederen is ingevoerd, zeker niet langer gewettigd (60). Ten ware de vrouw haar inkomen in feite door de man laat ontvangen. In dit geval, dat zich in Engeland zoals bij ons onder het regime van scheiding van goederen vaak voordoet, mag de man dit inkomen voor de behoeften van het huishouden gebruiken; maar hetgeen overblijft is eigendom van de vrouw (61). Hetzelfde geldt in het Belgische recht (62).

B. De afdwingbaarheid.

Ook hier is het Engelse recht bepaald bij het Belgische ten achter. De afdwingbaarheid van de verplichting van de man is — om dezelfde reden als bij ons het geval was: het is de man die de levensvoet bepaalt (63) — slechts op een gebrekkige manier georganiseerd, zodat men heeft kunnen schrijven dat het hier eerder een morele dan een juridische verplichting geldt (64).

Slechts in drie gevallen kan de man tot nakoming van zijn verplichting gedwongen worden:

1° Wanneer vrouw en kinderen ten laste vallen van de openbare onderstand kan de man, op initiatief van de plaatselijke overheid die de steun verleent, veroordeeld worden tot het doen van periodische betalingen. Hij stelt zich bovendien bloot aan strafrechtelijke vervolgingen (65).

2° Als de man zich schuldig maakt aan *wilful neglect* kan de vrouw van de rechtbank een bevel tot onderhoud (*maintenance order*) krijgen, dat maximum £ 2 (300 à 400 fr.) plus s. 10 (75 à 100 fr.) per kind per week bedraagt (66).

3° Als de man krankzinnig wordt, krijgt de vrouw een mandaat (*agency by necessity*) dat door hem niet kan herroepen worden, om zijn vermogen met huishoudelijke schulden te bezwaren (67).

Hoofdstuk III.

Huishoudelijk mandaat

De gehuwde vrouw is, in Engeland zowel als in België, nog altijd in de eerste plaats huisvrouw. Om

te voorzien in de behoeften van de huishouding sluit zij vaak contracten van verschillende aard: zij doet aankopen — contant of op krediet — neemt personeel in dienst, laat klederen en huisraad herstellen, enz. In dit verband rijzen in het Belgische recht twee vragen:

1° Kan de vrouw, die in beginsel handelingsonbekwaam is, deze handelingen geldig verrichten?

2° Wie wordt door de contracten, door de vrouw als hoofd van de huishouding gesloten, gebonden?

De eerste vraag (68) hoeft in het Engelse recht niet te worden gesteld: de gehuwde vrouw geniet immers in dit recht dezelfde handelingsbekwaamheid als de ongehuwde vrouw of de man. De tweede (69) echter wel (70).

Beperken wij ons opnieuw tot het eenvoudigste geval: dat waarin de echtgenoten tezamen leven.

In het Engelse zowel als in het Belgische recht staan wij voor het opmerkelijke verschijnsel, dat voor de huishoudelijke contracten van de vrouw niet zij zelf, maar de man aansprakelijk is. Waarom? Omdat het de man is die instaat voor de kosten van het huishouden, niet alleen tegenover zijn vrouw, maar ook tegenover derden. Dat is, in het Engelse recht, nog steeds de regel (71). Het was in het Belgische recht de regel vóór 1932 (72). Maar wij hebben in het vorige hoofdstuk gezien dat in dat jaar de eenzijdige onderhoudsplicht van de man vervangen werd door een bijdrage van beide echtgenoten, naar evenredigheid van hun inkomsten. Wij hebben ook gezien dat het nieuwe beginsel vooral in werking treedt wanneer de vrouw een afzonderlijk beroep uitoefent, en bijgevolg eigen inkomsten heeft, onttrokken aan het beheer van de man. De rechtbanken zullen in dit geval de man en de vrouw *in solidum* moeten veroordelen voor de huishoudelijke schulden (73).

De beginselen zijn dus de volgende: in het Engelse recht, aansprakelijkheid van de man alleen; in het Belgische recht, aansprakelijkheid van de man en van de vrouw telkens als er aanleiding bestaat tot toepassing van het nieuwe artikel 214B, 1e alinea, aansprakelijkheid van de man alleen in de andere gevallen.

Wat de uitwerking van het beginsel van de aansprakelijkheid van de man betreft, neemt het Engelse recht evenals het Belgische een mandaat aan, door de man stilzwijgend aan zijn vrouw gegeven, voor het sluiten van contracten van huishoudelijke aard (74). Laten wij onderzoeken in hoever de regels die in beide rechtsstelsels gelden voor het mandaat (*agency*) in het algemeen toepasselijk zijn op het mandaat van de huisvrouw. Verschillende punten zijn van belang: de grenzen van de bevoegdheid van de vrouw, de gevolgen van het verstrekken van huishoudgeld door de man, de intrekking van het mandaat door deze laatste, en de gevolgen als de vrouw optreedt in naam van haar man zonder daartoe gemachtigd te zijn.

I. Grenzen van de bevoegdheid van de vrouw.

In het Engelse recht bestaat een regel, dat « third persons are only concerned with the apparent, and not the actual authority of a general agent ». Dit wil zeggen, dat wanneer een lastgever de bevoegdheid van zijn mandataris om met derden te contracteren op een ongewone wijze beperkt, zonder dat de derden daarvan op de hoogte zijn, deze beperking tegenover hen zonder gevolg blijft: de lastgever wordt gebonden door alle contracten door zijn mandataris binnen de grenzen van de normale bevoegdheid van een mandataris van zijn soort gesloten (75). Nagenoeg hetzelfde

geldt in het Belgische recht, bij toepassing van de leer van het schijnbaar mandaat (76).

De regel wordt toegepast op het mandaat van de huisvrouw. De uitgebreidheid van dat mandaat wordt bijgevolg niet bepaald door enige instructie van de man, maar door het gebruik, in verband met de stand van de echtgenoten en de voet waarop zij leven (*style of living*) (77). Precies hetzelfde geldt in het Belgische recht (78); alleen zal het gebruik waarnaar verwezen wordt in Engeland, natuurlijk niet op alle punten hetzelfde zijn als bij ons.

II. Gevolgen van het verstrekken van huishoudgeld door de man.

Aangezien de aansprakelijkheid van de man voortspuit uit zijn onderhoudsplicht, zou men moeten aannemen dat deze aansprakelijkheid vervalt, wanneer de man zich van deze plicht heeft gekweten door aan zijn vrouw voldoende huishoudgeld te verstrekken. Dit is inderdaad in het Engelse recht principieel zo (79). Maar de derden, die van deze omstandigheid niet op de hoogte zijn, moeten beschermd worden. Dit geschiedt, bij toepassing van de hierboven vermelde regel betreffende de *apparent authority* der lasthebbers. Bijgevolg zal de man verder aansprakelijk zijn voor alle aankopen *welke gewoonlijk op credit geschieden*, zelfs al heeft hij zijn vrouw een behoorlijke toelage verstrekt (80). De aansprakelijkheid van de man wordt dus beperkt, niet uitgesloten.

Naar Belgisch recht ondergaat de aansprakelijkheid van de man door het verstrekken van huishoudgeld geen enkele verandering (81).

III. Herroeping van het mandaat door de man.

Welke zijn de gevolgen tegenover derden van het verbod, door de man aan zijn vrouw opgelegd, schulden te maken in zijn naam? De situatie is duidelijk, in het Engelse en in het Belgische recht, als de man de derden persoonlijk op de hoogte heeft gesteld: in dat geval is hij niet verder aansprakelijk. Hij kan echter alleen die winkeliers verwittigen, waarvan hij weet dat zijn vrouw bij hen koopt. Quid, wat de andere betreft?

In het Belgische recht heerst op dit punt onzekerheid. Een algemene regel in zake lastgeving wil dat de lastgever aansprakelijk is, zolang de derden niet op de hoogte zijn van de intrekking van het mandaat (82). De meerderheid van de rechtspraak past deze — nogal grove — regel consequent toe op het huishoudelijk mandaat, beslist derhalve dat b.v. een aankondiging in de dagbladen de man slechts van zijn aansprakelijkheid ontslaat voor zover de derden ervan kennis genomen hebben (83). Met dit dwaze gevolg, dat de vrouw, het verbod van de man ten spijt, deze nog altijd kan aansprakelijk maken door te contracteren met nieuwe handelaars, die de man niet heeft kunnen verwittigen! Een minderheid van de rechtspraak meent dat een eenvoudig verbod van de man aan de vrouw volstaat, zonder dat de derden op de hoogte moeten zijn (84).

De solutie van het Engelse recht is genuanceerder, maar vaststaand en practisch. De kwestie wordt opgelost volgens de algemene beginselen in zake lastgeving. Principieel wordt de lastgeving beëindigd door eenvoudige herroeping, in welke vorm ook uitgedrukt. Maar wanneer iemand een ander een tijd lang tegenover derden als zijn lastgever heeft laten doorgaan — de Engelsen spreken in dit geval van *holding out* — dan kan hij aan die lastgeving tegenover deze derden

slechts een einde maken door hen individueel te verwittigen (85). Toegepast op het huishoudelijk mandaat betekent dit dat de man in beginsel aan dit mandaat een einde kan stellen door eenvoudige herroeping, hoe ook uitgedrukt; dat derden op de hoogte zijn wordt niet vereist (86). Maar wanneer er van zijn kant *holding out* is geweest — wat op allerlei wijze kan geschieden: b.v. door de gepresenteerde rekeningen te betalen, maar ook door eenvoudig te dulden dat zijn vrouw als zijn huishoudster optreedt (87) — dan houdt zijn aansprakelijkheid voor contracten door haar in de toekomst gesloten slechts op, als de derden tegenover wie dat is geschied, van de herroeping op de hoogte zijn; een aankondiging in de dagbladen is in dat geval slechts voldoende, als blijkt dat de derden er kennis van genomen hebben (88).

IV. Optreden van de vrouw buiten haar bevoegdheid.

Wat gebeurt er als de vrouw schulden maakt in haar mans naam, zonder daartoe bevoegd te zijn? Het is duidelijk dat de man niet aansprakelijk is. Ook van de vrouw kan de uitvoering van het contract niet gevorderd worden: zij heeft immers niet zichzelf willen verbinden. Zij is niettemin aansprakelijk. Het Engelse zowel als het Belgische recht nemen in dit geval — bij toepassing van de algemene beginselen die de lastgeving beheersen — aan, dat de vrouw zichzelf borg heeft gesteld, dat zij waarlijk bevoegd was om haar man te verbinden. Blijkt dit achteraf niet zo geweest te zijn, dan moet zij de daaruit voor de medecontractant voortspruitende schade vergoeden (89).

Hoofdstuk IV.

Bewijs van de eigendom der echtgenoten

Van de verschillende Belgische stelsels van huwelijksgoederenrecht kan het stelsel van eenvoudige scheiding van goederen het best vergeleken worden met wat ik het ontbreken van enig huwelijksgoederenrecht in Engeland heb genoemd. Nu rijzen in ons recht onder dit stelsel zekere moeilijkheden met betrekking tot het bewijs van de eigendom der echtgenoten (90). Deze moeilijkheden betreffen:

1) de vraag naar het bezit van sommige roerende goederen, en

2) de bedrieglijke benadeling van de schuldeisers der echtgenoten.

Dezelfde moeilijkheden moeten zich voordoen in het Engelse recht. Het loont de moeite op te sporen hoe zij in dat recht worden opgelost, en de gevonden regels met de Belgische te vergelijken.

A. Het bezit van sommige roerende goederen.

In het Engelse recht (91), zoals in het Belgische geldt de regel dat de bezitter van een zaak vermoed wordt er ook de eigenaar van te zijn, en dat hij als zodanig behandeld wordt tegenover iedereen die geen hoger recht kan bewijzen. Het principe geldt voor onroerende (92) en voor roerende (93) goederen, maar het is vooral van belang wat sommige roerende goederen betreft, waarvan de eigendom niet altijd gemakkelijk te bewijzen valt. Het wordt ook toegepast op de roerende goederen die zich in het bezit van één der echtgenoten bevinden, b.v. op voorwerpen bestemd voor het persoonlijk gebruik van één der echtgenoten, of op aandelen, obligaties of geld in de echtelijke woning afzonderlijk door één der echtgenoten be-

waard: zij worden, tot het bewijs van het tegendeel geleverd wordt, als diens eigendom beschouwd (94). Maar niet alle roerende goederen, waarvan gevraagd wordt of zij het eigendom zijn van de man of van de vrouw (95), bevinden zich in het uitsluitend bezit van één van beiden. Wie b.v., de man of vrouw, is bezitter van de meubels die door beide echtgenoten gebruikt worden (96)?

Over de beantwoording van deze vraag heerst in de Belgische rechtspraak (97) en rechtsleer (98) geen eenstemmigheid. Men kan de verdedigde opvattingen tot vier terugbrengen:

1° De goederen bevinden zich steeds in het bezit van de man.

2° Zij bevinden zich in het bezit van diegene van beide echtgenoten, man of vrouw, die eigenaar — of huurder — is van de echtelijke woning.

3° Beide echtgenoten zijn medebezitters, en dus *prima facie* onverdeelde mede-eigenaars.

4° Het bezit is dubbelzinnig — bijgevolg kan het niet als een vermoeden van eigendom ingeroepen worden (99).

Deze laatste oplossing is ook die van het Engelse recht (100).

B. De bedrieglijke benadeling van de schuldeisers.

Reeds eenmaal (101) werd gewaagd van het gevaar dat de schuldeisers in het algemeen bedreigt, dat hun schuldenaars met opzet hun vermogen verminderen, om aan de betaling van hun schulden te ontsnappen. Er is nog een ander middel om geldschietters om de tuin te leiden. Personen die crediet verlangen kunnen nl. — al of niet met medeplichtigheid van derden — een schijn van vermogen aannemen, waardoor de crediteurs, zonder dat er enige bedrieglijke vervreemding plaats grijpt, ernstig kunnen benadeeld worden, enkel en alleen door de onthulling van de werkelijke toestand.

Nu is het huwelijk voor sommige lieden een welkome gelegenheid tot het plegen van beide soorten bedrog: de echtgenoot is de aangewezen medeplichtige. Het spreekt vanzelf dat het recht dit niet onverschillig kon aanzien, maar tegenover die vergemakkelijking van de bedrieglijke benadeling van de schuldeisers een bijzondere bescherming van deze laatste heeft ingevoerd. Het Belgische en het Engelse recht zijn hier even waakzaam, alhoewel de technische middelen waardoor de bescherming werkelijkheid wordt, niet dezelfde zijn in beide rechtsstelsels.

Herinneren wij vooreerst met een enkel woord aan de algemene middelen, waarmee de schuldeisers zich, in het Engelse en in het Belgische recht, kunnen verweren, buiten het bijzonder geval van samenspanning onder echtgenoten.

1° (Engels en Belgisch recht.) Daar is vooreerst de niet-tegenstelbaarheid van de vervreemdingen, door de schuldenaar ter benadeling van zijn schuldeisers verricht. Ik heb dit middel, dat in het Engelse recht nagenoeg op dezelfde wijze functioneert als in het Belgische, besproken in hoofdstuk I (101). Hier dient vermeld te worden dat het Engelse recht schenkingen na het huwelijk door de echtgenoten aan elkaar gedaan, beschouwt als geschied *for good consideration* — wel te onderscheiden van *valuable consideration* (102) — met het gevolg dat medeplichtigheid van de andere echtgenoot vereist wordt om de vervreemding te kunnen doen vernietigen.

2° (Engels recht.) Eigen aan het Engelse recht is de wetgeving op de *bills of sale* (*Bills of Sale Acts*,

1878 en 1882) (103). *Bills of sale* hebben niets te maken met koop-verkoop. Het zijn alle documenten over transacties, waardoor rechten op lichamelijke roerende goederen (*chattels*) gevestigd of overgedragen worden, zonder dat er overgang van bezit is. *Bills of sale* zijn onderworpen aan verschillende formaliteiten, waaronder, ter bescherming van de schuldeisers van de vervreemder, het vereiste van registratie. Is de registratie niet geschied, dan is de vervreemding niet tegenstelbaar aan deze laatsten.

3° (Belgisch recht.) Het Belgisch recht kent verder een vordering tot nietigverklaring op grond van simulatie, als de schuldenaar en een medeplichtige een schijnvervreemding hebben verricht (104). Deze actie, die slechts op detailpunten van de *actio pauliana* verschilt, schijnt in het Engelse recht niet te bestaan. Een vervreemding, waarbij overeengekomen is dat in werkelijkheid de vervreemder het goed zal behouden, is in het Engelse recht niettemin een vervreemding. De verkrijger houdt het goed *in trust* voor de vervreemder (105). De vervreemding is vernietigbaar volgens de gewone regels in zake vervreemdingen *in fraudem creditorum*, met deze bijzonderheid, dat de omstandigheid dat de vervreemder in het bezit blijft van het vervreemde goed, en dat er een *trust* bestaat in zijn voordeel, een feitelijk vermoeden van bedrog doet rijzen (106). Ook naar Belgisch recht kan, wat de toepassing van de *actio pauliana* (en ook van de actie tot nietigverklaring op grond van simulatie) betreft, de bedrieglijke intentie door alle middelen, incl. vermoedens, bewezen worden.

4° (Engels recht.) In geval van faillissement (107) worden de crediteurs in het Engelse recht op krachtdadige wijze beschermd tegen de manoeuvres van hun schuldenaar, die een bedrieglijke schijn van vermogen heeft doen ontstaan, door de regel van het *reputed ownership* (108). Door deze regel wordt bepaald dat onder de crediteurs verdeeld worden, niet alleen de goederen die werkelijk aan de gefailleerde toebehoren, maar ook die welke hij met toestemming van de werkelijke eigenaar *in zijn bedrijf* gebruikt, zo, dat derden hebben kunnen denken dat hij er de eigenaar van was.

Welke zijn nu de bijzondere maatregelen die in het Engelse en het Belgische recht voorzien worden om samenspanningen van echtgenoten tegen de schuldeisers van één hunner te verijdelen?

5° (Engels recht.) Schenkingen van een man aan zijn vrouw (niet omgekeerd!) zijn naar Engels recht niet tegenstelbaar aan de schuldeisers van de eerste, telkens het geschonken goed in het bezit blijft van de man (109). Er is hier een wettelijk (*Married Women's Property Act*, 1882) vermoeden van bedrog. De mogelijkheid dat de vrouw om haar schuldeisers te benadelen goederen door een schijn-gift zou overdragen aan haar man, werd door de Engelse wetgever van 1882 nog niet voorzien.

6° (Engels recht.) Een opmerking van dezelfde aard kan men maken bij een andere bepaling van dezelfde wet. Als een man geld deponert of investeert op naam van zijn vrouw, wordt naar Engels recht een schenking vermoed (110). Doet hij zulks echter «in fraud of his creditors», dan is de schenking niet tegenstelbaar aan deze (111). Medeplichtigheid van de vrouw hoeft niet bewezen te worden — alles kan immers buiten haar om zijn geschied. Dit komt neer op een afwijzing, in dit bijzonder geval, van de leer van het «good consideration», vermeld onder 1°. Er is hier bijgevolg terug volledige overeenstemming tussen het Engelse en het Belgische recht.

Bijzondere regels worden in het Engelse en het Belgische recht voorzien in geval van faillissement.

7° (Engels recht.) De regel, geldend in het Engelse recht, dat geld of goederen door de ene echtgenoot aan de andere in zijn bedrijf geleend, verdeeld worden onder de crediteurs van deze laatste ⁽¹¹²⁾, is slechts een toepassing van de algemene regel vermeld *supra*, onder 4°. Alleen hoeft in dit geval niet bewezen te worden dat de crediteurs hebben kunnen denken dat hun schuldenaar eigenaar was.

8° (Belgisch recht.) In het Belgische recht geldt dat in geval van faillissement van de man goederen aangekocht door de vrouw geacht worden betaald te zijn met geld van de man; zij worden onder dezes schuldeisers verdeeld (wet van 1851 op het faillissement, artikel 555). Als goederen door of voor de vrouw gekocht worden met geld van de man — iets wat naar Engels recht nooit *vermoed* wordt — dan neemt dit recht, als het tegendeel niet blijkt, een schenking aan ⁽¹¹³⁾. Deze schenking is vernietigbaar volgens de *supra*, onder 1° aangeduide regels.

De Belgische wetgever van 1851 heeft het faillissement van de vrouw niet voorzien.

9° (Belgisch recht.) Dezelfde opmerking geldt voor een andere bepaling van dezelfde wet. Volgens artikel 560 worden in de massa te verdelen onder de schuldeisers van de man begrepen al de roerende goederen, die zich onder het echtelijk dak bevinden, voor zover niet door een inventaris of een authentieke akte bewezen wordt dat zij het eigendom zijn van de vrouw. Iets dergelijks is in het Engelse recht onbekend.

Hoofdstuk V.

Recht van de langstlevende echtgenoot

Voor het bepalen van het recht van de langstlevende echtgenoot komen in de eerste plaats de huwelijksovereenkomst en — in België — het huwelijksgoederenrecht bij gebrek aan huwelijksovereenkomst in aanmerking.

Naar Belgisch recht is het eerste en voornaamste voorwerp van de huwelijksovereenkomst de keuze van een bepaald stelsel van huwelijksgoederenrecht. Voor de langstlevende echtgenoot heeft deze keus belangrijke gevolgen.

Trof zij één van de regimes van gemeenschap van goederen (69,46 p.c. van de huwelijksovereenkomsten) of het regime van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten (8,73 p.c.), dan valt hem de helft of een groter deel van de gemeenschappelijke goederen in privaat eigendom toe. Dit betekent niet alleen dat hij een deel verkrijgt van de goederen die door de vooroverleden echtgenoot in de gemeenschap zijn gevallen, maar ook dat hij een deel verliest van de goederen die hij zelf in de gemeenschap heeft gebracht. Of het saldo voor hem tenslotte voordelig of nadelig is hangt af van de omstandigheden van elk geval: nl. van de bepalingen van de huwelijksovereenkomst, zowel wat de samenstelling van de gemeenschap als wat haar verdeling betreft, en van de goederen die elke echtgenoot op het ogenblik van het huwelijk bezat of later heeft verworven. Het extreme geval is dat waarin algehele gemeenschap bedongen werd, met toekenning van de ganse gemeenschap aan de langstlevende echtgenoot: in dit geval krijgt deze alles krachtens het huwelijksgoederenrecht, en het erfrecht vindt geen toepassing; de reservataire erfgenamen kunnen niet tegen de huwelijksovereenkomst opkomen.

Werd er geen huwelijksovereenkomst gemaakt, dan

legt de wet de gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten op, die bij de ontbinding van het huwelijk verdeeld wordt in twee gelijke helften.

Kiezen de echtgenoten integendeel het regime van eenvoudige scheiding van goederen (21,78 p.c.), dan zijn er geen gemeenschappelijke goederen, en bijgevolg geen verdeling. Deze keuze schept dus geen recht voor de langstlevende echtgenoot.

Behalve de keuze van een bepaald regime van huwelijksgoederenrecht bevatten de huwelijksovereenkomsten in België vaak een schenking van de echtgenoten aan de langstlevende van beiden, van het grootst beschikbaar deel van al de tegenwoordige en toekomstige goederen van de vooroverledene (contractuele erfstelling). Het effect van deze clause is beperkter dan dat van het gecombineerd beding van algehele gemeenschap van goederen met toekenning van de ganse gemeenschap aan de langstlevende echtgenoot, want hier kunnen de reservataire erfgenamen — in de eerste plaats de kinderen — aanspraak maken op hun voorbehouden deel.

De Engelse *marriage settlements* voorzien voor de langstlevende echtgenoot gewoonlijk hetzij het vruchtgebruik van (tegenwoordige!) goederen van de vooroverledene die het voorwerp uitmaken van het *settlement*, hetzij een jaarrente op de inkomsten daarvan uit te keren ⁽¹¹⁴⁾.

Na de huwelijksovereenkomst is voor de langstlevende het testament van de overleden echtgenoot van belang.

In België vermaken negen op de tien testamenten aan de overlevende echtgenoot het grootst beschikbaar deel van het vermogen van de gestorvene. In Engeland — waar het maken van een testament in de gegoede standen een volstrekt algemeen gebruik is ⁽¹¹⁵⁾ — legeren de echtgenoten vaak aan elkaar het vruchtgebruik van gans hun vermogen. Testamentaire beschikkingen ten voordele van de overlevende echtgenoot zijn er zodanig gebruikelijk, dat een bestaand testament door een daaropvolgend huwelijk van de erfmaker automatisch herroepen wordt ⁽¹¹⁶⁾.

Zoals in ons recht geniet ook in Engeland de erfmaker, wanneer hij beschikt ten voordele van zijn overlevende echtgenoot, van een grotere vrijheid dan anders. Dit punt vergt enige toelichting.

In tegenstelling tot de meeste Europese rechten heeft het Engelse recht tot voor zeer kort de meest volledige testeervrijheid gekend. Een lichte beperking werd aan dit beginsel aangebracht door de *Inheritance (Family Provision) Act*, 1938. Voortaan kunnen de «dependants» (personen die, om te kunnen bestaan, afhankelijk waren van de overledene: zijn echtgenoot, zijn ongehuwde dochter, zijn minderjarige zoon, of een kind dat door een geestelijk of lichamelijk gebrek niet zelf in zijn onderhoud kan voorzien) zich, wanneer het testament niet op een behoorlijke wijze voorziet in hun onderhoud, door de rechtbank een periodieke uitkering uit het inkomen van de nalatenschap doen toewijzen ⁽¹¹⁷⁾. Wat deze wet invoert is dus geen voorbehouden en beschikbaar deel, zoals wij dat in het Belgische recht kennen ⁽¹¹⁸⁾, maar kan eerder vergeleken worden met de vordering tot onderhoud tegen de nalatenschap, die de Belgische wet van 1896 ten bate van de langstlevende echtgenoot heeft ingevoerd, precies om te verhelpen aan de omstandigheid dat deze geen reservataire erfgenaam was.

Toch is het resultaat van de *Inheritance (Family Provision) Act* een beperking van de testeervrijheid. En hier moeten wij wijzen op een parallel met het Belgische recht. Juist zoals het Belgische recht ten

bate van de langstlevende echtgenoot een bijzonder beschikbaar deel voorziet, dat groter is dan het gewone, juist zo bepaalt de *Act* dat de vorderingen van de andere *dependants* in geen geval een vermindering mogen (119) ten gevolge hebben van het inkomen, bij testament aan de langstlevende echtgenoot toegekend. Waar er dus in het Belgische recht ten bate van de langstlevende echtgenoot een vergroting van het beschikbaar deel is, daar is er in het Engelse recht een terugkeer tot de volledige testeevrijheid.

Quid, als er noch door een huwelijksovereenkomst, noch door testamentaire beschikkingen voor de overlevende echtgenoot gezorgd is? Twee punten zijn hier te bespreken: 1° het erfrecht van de langstlevende echtgenoot op (het deel van) de nalatenschap waarover niet door testament beschikt werd; en 2° het recht tot onderhoud uit de nalatenschap, dat hij tegenover de erfgenamen en legatarissen kan doen gelden.

Wat het eerste punt betreft, wordt de overlevende echtgenoot in het Engelse recht merkkelijk beter behandeld dan in het Belgische. Hij krijgt (120):

1) In volle eigendom: (i) een deel van de roerende goederen, nl. de volledige huisraad — voor zover die aan de overleden echtgenoot toebehoorde — incl. auto's, zilverwerk en juwelen; (ii) £ 1000 (d.w.z. 150.000 tot 200.000 fr.). Niets dergelijks is in het Belgische recht bekend.

2) In vruchtgebruik: de halve nalatenschap als er (klein)kinderen zijn, de ganse nalatenschap als er geen zijn. Ook in het Belgische recht heeft de overlevende echtgenoot een recht van vruchtgebruik, en wel, zoals in het Engelse recht, in sommige gevallen op de halve, in andere op de hele nalatenschap van de overledene. Toch is hij er ook wat dit betreft minder goed aan toe, om de volgende redenen:

1° In Engeland krijgt de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik van de ganse nalatenschap van zodra de overlevende geen kinderen of kleinkinderen achterlaat; naar Belgisch recht wordt vereist dat er bovendien geen ouders, grootouders, broers of zusters (of kinderen van deze) zijn.

2° Naar Belgisch recht wordt het vruchtgebruik weliswaar berekend op de ganse nalatenschap, maar het wordt slechts uitgeoefend op het beschikbaar deel; aangezien er in Engeland geen voorbehouden of beschikbaar deel bestaat, is ook die regel er onbekend.

3° In volle eigendom: de ganse nalatenschap, als bijzondere bescherming van de kinderen uit een vorig huwelijk van de overledene, die in Belgisch recht in sommige gevallen het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot nog komt verkleinen.

Naar Engels recht wordt het vruchtgebruik uitgeoefend op de netto-nalatenschap, na aftrek van de schulden. Naar Belgisch recht op de bruto-nalatenschap. Daar echter de langstlevende echtgenoot moet bijdragen in de betaling van de schulden, is het resultaat hetzelfde (121).

3) In volle eigendom: de ganse nalatenschap, als laatste erfgenaam, na de descendanten, ascendenten, broers-zusters en ooms-tantes (*including issue of deceased ones*), en vóór de Staat (*the Crown*). Ook hier is de langstlevende echtgenoot naar Belgisch recht minder begunstigd: want volgens ons recht erven ook nog de groot-ooms en groot-tantes.

De langstlevende echtgenoot is geen reservataire erfgenaam, noch naar Engels recht — waar deze instelling zelfs niet bestaat — noch naar Belgisch recht. Al de hier opgesomde rechten kunnen hem dus

door het testament van de overledene ontnomen worden. In dat geval blijft hem nog enkel over het recht op onderhoud tegen de nalatenschap, waarover wij om te eindigen een kort woord moeten zeggen.

Dit recht bestaat zowel in het Engelse (122) als in het Belgische recht. Het is niet absoluut: een uitkering tot onderhoud wordt door de rechter slechts toegestaan als de overlevende echtgenoot niet over eigen middelen beschikt. Het Engelse recht vertoont, wat deze instelling betreft, in vergelijking met ons recht de volgende eigenaardigheden: 1° De rechter houdt bij het toekennen of weigeren van een onderhoudsgeld rekening met de redenen die de erfmaker kan gehad hebben om zijn echtgenoot te ontfen. 2° De uitkeringen mogen niet meer dan de helft van het inkomen van de nalatenschap opslorpen, twee derden met de uitkeringen ten behoeve van andere *dependants* meegerekend.

Een laatste opmerking. In het Belgische recht bestaat zowel in hoofde van de legataris als van de erfgenaam *ab intestato* een wettelijke verplichting tot inbreng van de voordelen die zij vroeger van de overledene hebben genoten. Dit geldt ook voor de langstlevende echtgenoot. De verplichting bestaat ook in het Engelse recht (40), maar enkel voor de afstammelingen als intestaat-erfgenamen. De overlevende echtgenoot is dus niet tot inbreng verplicht.

Wilfried ROELS,
Assistent aan de Vrije Universiteit
te Brussel.

De volgende afkortingen worden in de noten gebruikt:

S = Stephen, *Commentaries on the laws of England*,
J = Jenks, *English civil law*,
H = Halsbury, *Laws of England*,
allen geciteerd in de Bibliografie.
D = De Page et Dekkers, *Traité élémentaire de droit civil belge* (de verschillende delen worden geciteerd naar hun laatste uitgave, dat is voor deel I de 2e (1939), voor deel II de 2e (1940), voor deel II de 2e (1942), voor deel IV de 2e (1943), voor deel V de 1e (1941) en voor deel X de 1e (1949-1950);
K = Kluysskens, *Beginnels van burgerlijk recht* (de verschillende delen worden geciteerd naar de laatste uitgave, dat is voor deel VII de 2e (1950) en voor deel VIII de 2e (1950);
G = Gunzburg, *Het huwelijkscontract*, 3e uitgave (1948).

De delen van de verschillende werken worden aangeduid met Romeinse, de bladzijden in de voetnoten met Arabische cijfers. Er wordt echter verwezen naar de nummers, en niet naar de bladzijden van Jenks en Halsbury.

(1) Bij de voorbereiding van dit opstel werden de volgende bibliotheken geraadpleegd (in volgorde van belangrijkheid): Bibliotheek van de Vrije Universiteit te Brussel, Koninklijke Bibliotheek te Brussel, Bibliotheek van de Rechtsfaculteit te Gent, Bibliotheek van de Dienst voor buitenlandse wetgeving bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken te Brussel, Universitaire bibliotheek te Gent, Bibliotheek van het Ministerie van Justitie te Brussel, Bibliotheek van de British Council te Brussel.

(2) Een vierde uitgave is verschenen, maar heb ik niet kunnen raadplegen.

(3) De eerste twee auteurs zijn bekende juristen, de derde is een amateur. De eerste twee werken zijn dan ook voor juristen genietbaarder dan het laatste.

(4) Het artikel «Grossbritannien» in het *Rechtsvergleichendes Handwörterbuch* I (1929) pp. 78-87, door H. C. Gutteridge behoort tot deze groep in die zin, dat het voor continentale juristen geschreven is.

(5) De 3e uitgave (1950) heb ik niet kunnen raadplegen.

(6) Een *Guide to the legal profession and London LL.B.* (het diploma van Bachelor of laws) (1945) heb ik niet kunnen raadplegen.

(7) Het is mij niet bekend of het tweede (en laatste) deel van dit werk verschenen is.

(8) Het werk van H. W. Goldschmidt, *English law from the foreign standpoint* (1937) heb ik niet kunnen raadplegen.

(9) Deze scheiding bestaat niet in de Belgische literatuur, zeer tot schade van de studenten in de rechten. De zelfde handboeken moeten bij ons gebruikt worden door de student en door de practizijn, alhoewel het duidelijk is dat de vereisten in beide gevallen gans andere zijn.

(10) De 10e uitgave (1947) heb ik niet kunnen raadplegen.

(11) Zijn rechtszekerheid dankt het Engelse recht aan twee factoren:

1) De beslissing van de rechter over een bepaald geval

is, eens geveld, naar Engels recht bindend voor zijn collega's die later over een gelijkaardig geval uitspraak moeten doen, zodat er van onzekerheden in de uitspraak, van «minderheden» en «meerderheden» geen sprake kan zijn.

(2) De Engelse rechtgeleerde auteurs besteden veel meer zorg aan de analyse van de rechtspraak dan hun Belgische collega's, die er vooral op uit zijn hun persoonlijke mening over een bepaalde vraag naar voor te brengen en te verdedigen. Dit laatste vindt men in de Engelse rechtgeleerde literatuur nooit — tot groot gemak en van de student en van de practizijn. Men vindt er wel de beschrijving van het positieve recht. Mening en argumenten worden op hun waarde onderzocht in de *vonnissen*. Het wordt trouwens in Engeland als onbehoorlijk beschouwd meningen van (moderne) auteurs vóór de rechtbank aan te halen: *de barristers* mogen argumenteren, zij mogen zich niet op autoriteiten beroepen.

Slechts wanneer over een bepaalde vraag nog nooit door een rechter uitspraak gedaan is, kan er in het Engelse recht rechtsonzekerheid heersen.

(12) Tot nog toe verschenen 24 delen (A-themes). De eerste uitgave heb ik niet kunnen raadplegen. Er komen geregeld supplementen uit op de reeds verschenen delen van de nieuwe editie.

(13) Ik heb dit werk niet kunnen raadplegen.

(14) Een artikel van Jaup, *Die vermögensrechtliche Stellung der Ehefrau nach neueren englischen und schottischen Recht*, verschenen in 1926 in de *Blätter für internationales Privatrecht, Beilage zur Leipziger Zeitschrift für deutsches Recht*, heb ik niet kunnen raadplegen.

(15) Na een korte theoretische uiteenzetting over de methode van de rechtsvergelijking gaan de schrijvers onmiddellijk over tot de praktische toepassing: een breedvoerig overzicht van de privaatrechtstelsels van 7 rechtsfamilies. In de 2 delen die tot nog toe verschenen worden behandeld de Franse, de Duitse, de Skandinavische en de Engelse families (deze laatste gedeeltelijk).

(16) Gewoonlijk spreekt men van een huwelijkscontract. Deze laatste benaming is echter niet nauwkeurig: wij hebben immers niet met een obligatoire overeenkomst te doen, maar met een overeenkomst die het statuut der goederen van de a.s.-echtgenoten regelt, een overeenkomst met zakelijke werking dus.

(17) Percentages naar de tabel bij D X 109.

(18) Vóór de *Married Woman's Property Acts*, 1882 and 1883 was het anders: de man verkreeg door het huwelijk — in principe althans — de eigendom van een deel en het beheer van het gehele vermogen van zijn vrouw. Met de genoemde wetten heeft het Engelse recht — dat vaak ten onrechte voor archaisch en conservatief versleten wordt — een beweging naar de volledige scheiding van goederen ingeleid, die zich weldra over gans het vasteland heeft verspreid. Zie S II 495-501 en het artikel «Gütertrennung» in het *Rechtsvergleichendes Handwörterbuch*.

(19) In ons recht wordt zelfs onder het stelsel van scheiding van goederen het beschikingsrecht van de gehuwde vrouw over haar goederen ingekrompen. Men (D X 136 2) interpreteert deze regel als een zekerheid aan de man gegeven, voor het bekomen van de bijdrage van de vrouw in de kosten van het huwelijksleven.

Vóór 1936 was het in het Engelse recht mogelijk aan een gehuwde vrouw goederen te schenken met «restraint on anticipation». Het gevolg van deze clausule was, dat de vrouw wel geregeld het inkomen van de betreffende goederen kon ontvangen, maar dat zij over de goederen zelf niet kon beschikken, zonder toestemming van de rechtbank, anders dan bij testament. Zij kon ze bijgevolg ook niet met schulden bezwaren. De bedoeling was de vrouw te beschermen tegen de hebzucht van de man. Zie J 1696-1700, S II 496-498 en H XVI 1009-1040.

(20) De *marriage articles* worden ook wel *marriage contract* genoemd, H XXIX 817. Niet te verwarren met het *contract to marry* = huwelijksbelofte (H XVI 813-835).

(21) Zie het artikel «Settlements» in *Halsbury XXIX* (1938) pp. 523-812. Over de gebruikelijke inhoud van de *marriage settlements* handelen meer bepaald de nummers 869-908, vgl. 776, 819-822 en 1086.

(22) «Marriage settlements... do not form a separate species of settlements», H XXIX 773.

(23) H XXIX 773.

(24) Zij werden oorspronkelijk respectievelijk voor onroerende goederen (*land, real property*), en voor roerende goederen (*chattels, personal property*) gebruikt, maar zijn nu beide voor alle soorten goederen mogelijk. Vgl. S I 87-91.

(25) Zo heet het in ons Burgerlijk wetboek. Ziehier de bepaling van Stephen I 510-11: «A portion debt arises when a person... has entered into a binding agreement to pay a sum of money to [another] by way of making provision for his advancement in life. If, for instance, a father enters into a covenant with his son to pay him a sum of £ 5000 with which to purchase a partnership, and thus establish him in life, he incurs a portion debt».

(26) Vaak wordt in het *marriage settlement* voorzien dat toekomstige goederen van de vrouw zullen worden «vastgezet». Over de gevolgen van die overeenkomst wordt gehandeld in dit hoofdstuk, B, § 2, II, 5°. De bedoeling is de toekomstige goederen te onttrekken aan de hebzucht van de man (vergelijk wat in noot 27 werd gezegd over het *restraint on anticipation*). H XXIX 833-850.

(27) Om maar één verschil te noteren: de contractuele erfstelling betreft tegenwoordige en toekomstige goederen, het *settlement* uitsluitend tegenwoordige goederen. De eigenlijke contractuele erfstelling is in het Engelse recht onbekend. Sterke gelijkenis ermee vertoont de in Engeland perfect geldige belofte iemand in zijn testament op een be-

paalde wijze te bedenken. Deze belofte wordt vaak in *marriage articles* door ouders aan hun kinderen die in het huwelijk treden gedaan. De belover mag zijn goederen vrij vervreemden, ook ten kosteloozen titel, hij mag ze zelfs verkruisen, maar hij mag er niet over beschikken «by any disposition that is testamentary, either in form or by its nature, for instance, by a gift of property reserving to himself a life estate». Zie H XXIX 824-826.

(28) S II 18-33. Over het waarom van de eerste regel wordt gehandeld in dit hoofdstuk, B, § 2, II, 3°. De tweede regel (bewijs door geschrift) geldt ook voor een andere reeks contracten, waarvan ik noem: verkoop van roerende goederen boven £ 10, geldlening door personen die daarvan hun beroep maken, huurkoop, borgstelling, alle contracten betreffende onroerende goederen, en alle contracten die niet binnen het jaar zullen worden uitgevoerd. Men ziet dat het vereiste van bewijs door geschrift niet eigen is aan het huwelijkscontract.

(29) H XXIX 1087-1088.

(30) S III 129-130, H X 1274-1292.

(31) S III 194-195 en 211-213, J 1656-1667 en 1668-1674, H XV 455-479 en XXIX 858-868.

(32) De regel geldt, anders dan in het Engelse recht, niet voor de eenvoudige schenkingen.

(33) S I 631-633 en II 36-41, J 1673 en H XXIX 853.

(34) S II 18-26 en III 28, J 115-136.

(35) Zo in het Engelse recht: de rechtbank vaardigt een bevel tot nakoming in *specie* (*specific performance*) uit, dat, in geval van ongehoorzaamheid, hechtenis wegens «contempt of court» meebrengt.

(36) Zo in het Belgische recht: beslag, uitvoering op kosten van de schuldenaar, bewerkstelling van de gevolgen van een door de schuldenaar te verrichten rechtshandeling door het vonnis zelf.

(37) S II 97-99 en J 251 en 264-269.

(38) S I 444-446, 482-483, 548-549 en 559, en H XXIX 863-864. Men vergelijk met art. 1138 van ons Burgerlijk wetboek.

(39) Vergelijk evenwel, wat de notariële akte betreft, hetgeen onder 3° opgemerkt werd. Een schenking wordt in het Engelse recht vermoed aangenomen te zijn tot het tegendeel blijkt, H XV 125.

(40) S I 518 en J 2054.

(41) S II 500-501.

(42) Zie dit hoofdstuk, B, § I, en noot 27.

(43) «La garantie est due dans tous les contrats translatifs de propriété à titre onéreux, et elle n'est pas due en principe dans les aliénations à titre gratuit. La contrepartie au transfert de propriété justifie des obligations plus étendues», D IV 1273.

(44) Zie over deze verplichtingen, in verband met het koopcontract, S II 139-142, en, in verband met het *marriage settlement*, H XXIX 832.

(45) S II 96.

(46) De stof wordt in de Belgische handboeken in twee verschillende afdelingen behandeld, eenmaal in het personenrecht (D I 753-777 en 89-854, K 348-358 vgl. 299-307 en 309-311) en eenmaal in het huwelijksgoederenrecht (D X 1013, 8325, 4951, 5661, 1083, 1101 en 1866-1267, K-VIII 220-222 en 472-473).

(47) De uitdrukkingen zijn niet gans equivalent. De verplichting te voorzien in de kosten van het huishouden (art. 1448; «in de lasten van het huwelijk», zegt art. 1537) behalve de plicht te voorzien in zijn eigen onderhoud en in dat van de andere echtgenoot, ook die te zorgen voor «kost, onderhoud en opvoeding» van de kinderen (art. 203). Deze laatste verplichting rustte, reeds volgens de Code Napoléon, op beide ouders. Hetzelfde geldt in het Engelse recht, S II 509.

(48) De echtgenoten konden hun bijdragen echter ook anders regelen, zelfs zo, dat de hoofdzakelijke verplichting van de man verviel (art. 1537, *initio*).

Verder, als de vrouw de man toeliet haar inkomen te ontvangen boven het wettelijk of overeengekomen deel, mocht hij alles voor de behoeften van het huishouden gebruiken (art. 1539 en D X 1143-1145).

Geheel willekeurig meent D X 1266 dat de inkomsten van de vrouw uit haar arbeid en haar voorbehouden goederen wanneer scheiding van goederen werd overeengekomen niet meetellen voor de berekening van haar bijdrage, terwijl zij in geval van gerechtelijke scheiding van goederen wel in aanmerking komen. Vgl. noot 5.

(49) Anders de Engelse wetgever, zie verder.

(50) Dit is zozeer waar dat men ook nu nog geregeld leest «que le mari reste tenu en ordre principal de l'obligation de subvenir aux besoins de la famille», alsof er geen nieuw art. 214B bestond (D X, de in noot 55 geciteerde plaatsen).

(51) Er is geen reden om met D X 50 aan te nemen «que la femme n'est tenu de contribuer aux charges du ménage, à l'aide de ses biens réservés, que dans la mesure où les ressources du mari n'y suffisent pas; cette contribution est donc, en un certain sens, subsidiaire...». De schrijver verwijst ter rechtvaardiging van zijn oplossing naar het principe «que c'est au mari qu'incombe, en ordre principal, l'obligation de pourvoir à la subsistance de la famille»; maar deze regel, gebaseerd op het oude art. 214, werd in 1932 afgeschaft. Vgl. noot 48, *in fine*.

(52) De vraag is van groot belang, niet alleen voor de kwestie van de bijdrage zelf, maar ook voor:

1) de vraag wie van beide echtgenoten eigenaar zal zijn van de besparingen op die bijdrage gemaakt; vroeger was het de man, op wie de hoofdzakelijke verplichting rustte om te voorzien in de kosten van het huishouden (zo nog D X 1084-1085); nu zullen, als men aanneemt dat deze hoofdzakelijke verplichting werd afgeschaft en vervangen door een evenredige verplichting van beide echtgenoten,

de man en de vrouw medeëigenaars zijn, elk naar verhouding met zijn inkomen;

(2) de aansprakelijkheid voor schulden, in belang van het huishouden gemaakt: zie hierover *infra*, hoofdstuk IV.

(53) De man kon deze bijdrage opeisen als een gewone schuldeiser.

(54) Dit wordt niet eens eenstemmig aanvaard, D X 1090-1091.

(55) De rechtbank kan bovendien de intrekking van het beheerrecht van de vrouw over haar voorbehouden goederen uitspreken (art. 224 C).

(56) S II 492, 500 en 509, J 1848-1857 en H XVI 951-955.

(57) J 1848. Een bijzonderheid van het Engelse recht is, dat de man in elk geval ontheven wordt van zijn onderhoudsplicht als de vrouw overspel pleegt.

(58) S II 492 en 509.

(59) Men leidde hem af uit de verplichting tot « secours et assistance » die, volgens het oude art. 212 beide echtgenoten jegens elkaar hadden, D I 755-756 en 760 en X 24-25 en 1096.

(60) De Belgische wetgever heeft, toen hij de voorbehouden goederen van de vrouw invoerde, beter begrepen dat daarmee de afschaffing van de eenzijdige onderhoudsplicht van de man moest gepaard gaan.

(61) H XVI 1062-1065.

(62) D X 1143-1145.

(63) J 1848, kleine tekst.

(64) S I 441: « A husband is under a general (though not necessarily a legal) obligation to provide for his wife and children ».

(65) S II 492 en 509. De *Poor Law Act*, 1930 werd in 1948 vervangen door de *National Assistance Act*, zodat de uitzettingen in Halsbury en Jenks niet meer up to date zijn.

(66) J 1872 en S III 133-136.

(67) H XVI 1130.

(68) In de Belgische handboeken behandeld in het raam van het personenrecht: D I 814-818, K VII 375-380.

(69) In de Belgische handboeken behandeld in het raam van het huwelijksgoederen recht. D. X. 570-577 en 1096-1101, K VIII 207-214.

(70) S II 109-122 (en meer bepaald 110-112) en 499-500, H. XVI. 1106-1145.

(71) Er is een moeilijkheid. De man staat niet in voor het onderhoud van zijn concubine, en toch kan ook zij hem aansprakelijk maken, zelfs als de derden met wie zij contracteert op de hoogte zijn van de werkelijke verhouding. Misschien steunt de aansprakelijkheid van de man minder op zijn verplichting te voorzien in het onderhoud van de vrouw, dan op de gewoonte dat hij zulks doet — ook als het niet zijn wettige vrouw maar slechts een concubine is.

Het Belgische recht neemt in geval van concubinage slechts aansprakelijkheid van de man aan tegenover derden die te goeder trouw hebben gehandeld, in de mening dat de vrouw wettig gehuwd was, D. X. 5733.

De onderhoudsplicht van de man vervalt in het Engelse recht als de vrouw zich schuldig maakt aan echtbreuk. Daaruit volgt dat zij hem vanaf dat ogenblik niet meer aansprakelijk kan maken.

(72) Op die regel bestonden toen reeds uitzonderingen. Sommige gevallen van scheiding van goederen allereerst: de echtgenoten konden overeenkomen, in afwijking van art. 1537, in fine, dat elk zou bijdragen in de behoeften van het huishouden naar verhouding van zijn inkomen; voor de gerechtelijke scheiding van goederen gold dit zelfs rechs (art. 1448). Verder het geval van behoefte van de man (art. 212). En tenslotte de kosten van opvoeding en onderhoud van de kinderen: die moeten steeds gedragen worden door beide echtgenoten naar verhouding van hun inkomsten (art. 203).

Heel consequent heeft de Belgische rechtspraak aangenomen dat, in geval van behoefte van de man, de vrouw door haar huishoudelijke contracten zichzelf verplicht (D. X. 1099-1100) en de daar geciteerde rechtspraak; en dat, wat de toepassing van art. 203 betreft, zij tegelijk én zichzelf én haar man bindt, nl. elk voor het geheel (D. X. 1101 en de daar geciteerde rechtspraak).

De regel in geval van scheiding van goederen is onzeker (D. X. 1096-1101 en de daar geciteerde rechtspraak).

(73) Zie het pleidooi van *Dekkers* voor deze oplossing in D. X. 572-575 en 1247.

(74) Diegenen onder de Belgische auteurs die menen dat men het — bij ons traditionele — begrip van het huishoudelijk mandaat dient te vervangen door dat van het « Schlüsselgewalt » (in de landen van Midden- en Noord-Europa algemeen aanvaard), vinden dus geen steun in het Engelse recht. De discussie beweegt zich trouwens grotendeels om een kwestie van woorden, want de juridische gevolgen van beide constructies blijken precies dezelfde te zijn (zie het artikel « Schlüsselgewalt » in het *Rechtsvergleichendes Handwörterbuch* VI (1938) pp. 196-208, door H. E. Kaden).

De constructie van het huishoudelijk mandaat dient bij ons, behalve om de aansprakelijkheid van de man te verklaren, ook nog om de moeilijkheid van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw uit de weg te ruimen: ook een handelingsonbekwame kan immers als lastgever optreden en zijn lastgever verbinden. Dezelfde functie vervulde het huishoudelijk mandaat ook in het Engelse recht, toen de vrouw daar nog handelingsonbekwaam was, S. II. 110.

(75) S. II. 114-115.

(76) D. V. 438-440. Deze leer vereist een fout van de lastgever, doch die kan zelfs bestaan in het feit dat hij de lastnemer in dergelijke omstandigheden heeft gemachtigd dat derden zich konden vergissen («... ou s'il lui a confié

des pouvoirs dans des conditions telles que l'étendue en demeure imprécise aux yeux des tiers de bonne foi »).

(77) Niet de werkelijke vermogenstoestand, want daar weten de derden evenmin iets van af als van de mogelijke instructies van de man, H. XVI. 1118.

(78) D. I. 816, K. VII. 377.

(79) S. II. 111, H. XVI. 1120.

(80) H. XVI. 1140.

(81) D X 574, K VII 378.

(82) D V 461-463. De schrijver vindt de regel te streng.

(83) D I 817, K VII 378.

(84) D I 817 en X 573.

(85) S II 111 en 121.

(86) H XVI 1119.

(87) In het eerste geval is de man aansprakelijk voor alle toekomstige contracten van dezelfde aard als die waarvoor hij betaald heeft, in het tweede slechts voor de huishoudelijke aankopen die gewoonlijk op credit geschieden.

(88) H XVI 1141.

(89) S II 113-114, J 474 en H XVI 1104. *Stephen* merkt op dat de regel waarschijnlijk niet toepasselijk is op het huishoudelijk mandaat. Ik heb niet kunnen achterhalen waarop deze opmerking gesteund is. D V 436.

(90) D X 1104-1131.

(91) H XIII 626-627.

(92) S I 383-385 en H XXVII 1368-1369.

(93) S II 430-433 en H XXV 336.

(94) D X 1114. Het zelfde geldt voor geldsommen, aandelen, obligaties enz. die op naam van één der echtgenoten gedeponeerd zijn in een bank, H XVI 976.

(95) Deze vraag zal voornamelijk rijzen 1° in geval van overlijden van één der echtgenoten, tussen dezes erfgenamen en de langstlevende echtgenoot, en 2° tegenover de schuldeisers van één der echtgenoten, die beslag gelegd hebben op zijn goederen.

(96) En wie is de bezitter van de sommen beschikbaar op een gezamenlijke lopende rekening?

(97) Geciteerd door D X 1115 2, 1122 5-7 en 1123 1, en door G 298 2 en 3.

(98) D X 1113-1115 en 1121-1123, K VIII 474-475 en G 298-299.

(99) Verder bestaat er in het Belgische recht nog meningsverschil over de kwestie of de vermoedens van eigendom van deze goederen, die vaak in huwelijksvereenkomsten waardoor scheiding van goederen wordt gekozen voorkomen, kracht hebben tegenover derden, en meer bijzonder tegenover de schuldeisers der echtgenoten.

(100) H XIII p. 55 noot (q).

(101) Supra, hoofdstuk I, B, § 2, II, 1°.

(102) S III 194-195, J 1656 en H XV p. 248 noot (t). *Good consideration* vormen bloed- en aanverwantschap, S II 20-21 en J 118.

(103) S I 484-489.

(104) D II 585-602 en III 251-260.

(105) Men leze over deze typisch Engelse instelling, die onder meer dan één opzicht kan vergeleken worden met de *fiducia* in het oude Romeinse recht, de uitstekende uiteenzetting bij S II 115-129.

(106) S III 194-195 en J. 1657.

(107) Naar Engels recht kunnen niet-handelaars failliet (*bankrupt*) verklaard worden op dezelfde wijze als handelaars S III 189-223.

(108) S I 484 en 488, en III 206-207, en H II 301-315.

(109) H II 316 en XVI 1065.

(110) H XVI 1057. Schenkingen van de man aan de vrouw worden in het Engelse recht gemakkelijk vermoed, H XVI 1055-1065.

(111) H XV 456, vgl. XVI 1065.

(112) H II 281, vgl. 392.

(113) H XVI 1055-1065, vgl. S I 440-441.

(114) Supra, hoofdstuk I, B, § 1.

(115) Tekenend is, dat de regels van erfrecht bij versterf gegroepeerd worden onder de hoofding « distribution of residuary estate » (S I 517): dit duidt er op, dat het voornaamste geval waarin deze regels toepassing vinden niet zoals bij ons datgene is, waarin iemand sterft zonder testament (*intestatus*), maar dat, waarin hij in zijn testament niet over al zijn goederen heeft beschikt.

(116) Althans voor zover het niet gemaakt werd in het vooruitzicht daarvan, S I 512.

(117) Er bestaat voor de rechter geen verplichting. Hij moet rekening houden met de houding van de *dependant* tegenover de erfmaker, met de mogelijke redenen die deze laatste kunnen aangespoord hebben de *dependant* te onterven, en met alle andere omstandigheden. « There is no absolute right to the widow's part or to the bairns' part, as there was in ancient law », S I 500-501.

(118) Iets dergelijks heeft het Engelse recht gekend tot het begin van de 18e eeuw, S I 499-500.

(119) De *ratio* van een reeks — nogal ingewikkelde — bepalingen van de *Act*.

(120) S I 515-519, J 2038-2061 en het artikel « Distribution and descent » in *Halsbury X* (1933) pp. 596-623. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen is het oude erfrecht, dat algemeen gold vóór 1926 nog toepasselijk. Volgens dit erfrecht kreeg de overlevende vrouw het vruchtgebruik van één derde van de onroerende goederen van de man, de overlevende man het vruchtgebruik van al de onroerende goederen van de vrouw. Het recht van de vrouw heette *dower*, dat van de man *curtesy*. Zie S I 144-147 en 150-153, en J. 2062-2063.

(121) Behalve wat de in het Belgische recht betwiste vraag betreft, of de langstlevende echtgenoot *ultra vires* moet bijdragen.

(122) S I 500-501.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 28 Januari 1952.

Voorzitter: M. Wouters.
Raadsheer-verslaggever: M. Belpaire.
Advocaat-generaal: M. Colard.

1. Voorziening in cassatie door een burgerlijke partij tegen de strafrechtelijke uitspraak. — Niet-ontvankelijkheid.
2. Verkeer. — Artikel 32 van het Algemeen Verkeersreglement is alleen toepasselijk op het kruisen en niet op het voorbijsteken.

1. Een burgerlijke partij, die niet in het geheel of in een gedeelte der kosten in de strafzaak werd veroordeeld, kan geen voorziening in cassatie instellen tegen de strafrechtelijke uitspraak, daar zij de strafvordering niet vermag in te stellen.

2. Artikel 32 van het Algemeen Verkeersreglement is alleen toepasselijk op het kruisen en niet op het voorbijsteken.

Bij een andere uitleg van die bepaling zou men moeten aanvaarden, dat er tegenstrijdigheid zou bestaan tussen die bepaling en art. 33, 1° van het Reglement. Volgens dit laatste voorschrift moet de voor te steken weggebruiker immers het voorbijsteken vergemakkelijken door zoveel mogelijk rechts aan te houden en mag derhalve niet eisen, dat hem overeenkomstig art. 32 de helft van de rijweg wordt voorbehouden.

De omstandigheden, dat beide bepalingen een zelfde doel nastreven, zou deze tegenstrijdigheid niet vermogen weg te nemen.

Mathieu, b.p. t/ Brougmans.

Gelet op het bestreden vonnis, gewezen d.d. 16 October 1951 door de Correctionele Rechtbank te Hasselt, uitspraak doende in hoger beroep;

I. In zover de voorziening is gericht tegen de beslissing over de publieke vordering:

Overwegende dat eiser, burgerlijke partij, de belangen van de publieke vordering niet vertegenwoordigt; dat hij niet tot al of tot een deel van de kosten ervan werd veroordeeld; dat de voorziening niet ontvankelijk is;

II. Voor zover de voorziening is gericht tegen de beslissing over de burgerlijke vordering:

Over het eerste middel: schending van artikel 32 van het Koninklijk-Besluit van 1 Februari 1934 houdende algemeen reglement op de verkeerspolitie,

doordat het bestreden vonnis heeft beslist dat de verdachte niet verplicht was de helft van de rijweg vrij te laten voor de auto van eiser, omdat voormeld artikel alleen toepasselijk is op het kruisen, daar een beslissing in andere zin zou neerkomen op het aanvaarden ener tegenstrijdigheid tussen de bepalingen van de artikelen 32 en 33 van dit reglement;

zulks terwijl de termen van artikel 32 uitdrukkelijk en duidelijk zowel het « inhalen » als het « ontmoeten » voorzien,

en terwijl door een bepaalde plaats voor te schrijven aan de weggebruiker, die een andere hetzij inhaleert, hetzij voorbijsteekt, door hem op te leggen hetzij de helft van de rijweg vrij te laten, hetzij zoveel mogelijk rechts te houden, artikel 32 zowel als artikel 33, 1° eenzelfde doel nastreeft, te weten het voorbijsteken te vergemakkelijken en aldus het gevaar te verminderen of uit te sluiten door het brengen van de afstand tussen beide voertuigen op een maximum;

Overwegende dat het bestreden vonnis de verweerder niet schuldig verklaart aan het te zijnen laste gelegde feit, namelijk dat hij, weggebruiker zijnde, bij het inhalen van een andere weggebruiker verzuimd zou hebben de helft van de rijweg vrij te laten;

Overwegende dat de termen van artikel 32 van het Algemeen Wegverkeersreglement « de weggebruikers die elkaar inhalen » dubbelzinnig zijn, daar zij kunnen beduiden: ofwel dat twee weggebruikers, die dezelfde weg en dezelfde richting volgen, op elkaars hoogte zijn gekomen, ofwel dat zij een zelfde weg volgen, doch in tegenovergestelde richting, en zij op elkaars hoogte zijn gekomen, ofwel dat zij verschillende wegen volgen en elkaar ontmoeten aan een kruispunt;

Overwegende dat bedoeld artikel enkel toepasselijk is op het kruisen en niet op het voorbijsteken;

dat bij een andere uitleg van die bepaling men een tegenstrijdigheid zou doen ontstaan tussen dezelfde en artikel 33, 1°, van hetzelfde Reglement;

dat immers volgens deze laatste bepaling de voor te steken weggebruiker de beweging van voorbijsteken moet vergemakkelijken door zoveel mogelijk rechts aan te houden en hij derhalve niet eisen mag dat hem overeenkomstig genoemd artikel 32 de helft van de rijweg wordt voorbehouden;

dat de omstandigheid, dat beide bepalingen eenzelfde doel nastreven, die tegenstrijdigheid niet wegneemt;

Overwegende dat het middel in geen van zijn onderdelen kan worden aangenomen;

Over het tweede middel: schending van de artikelen 33, 1°, en 36, 4°, van het Koninklijk Besluit van 1 Februari 1934, houdende algemeen reglement op de verkeerspolitie,

doordat de feiten, zoals zij werden bewezen verklaard door de eerste rechter en door de niet strijdige beweegredenen van het bestreden vonnis, alleszins onder de toepassing vallen van de voormelde artikelen, vermits enerzijds de verdachte niet links heeft voorbijgestoken, daar hij nog over een breedte van 5,50 meter van de rijweg beschikte, en anderzijds de aanrijding gebeurde in een bocht en bij een splitsing en aansluiting van wegen;

Overwegende dat het middel niet werd voorgesteld voor de rechter over de grond;

dat het middel dienvolgens nieuw en niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eiser tot de kosten en tot een vergoeding van 150 frank jegens de verweerder.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 14 Januari 1952.

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).

Raadsheren : MM. Mast en Buch.

Advocaat : Mr J. Heinz.

Administratieve beslissingen in betwiste zaken. —

Motivering. — Onvoldoende motivering. — Nietigverklaring. — Gronden. — Substantiële vorm niet nageleefd. — Motivering van administratieve beslissingen in betwiste zaken.

De Hogere Commissie van Beroep voor Burgerlijke Invaliditeitspensioenen motiveert haar beslissing op onvoldoende wijze, door een blote verwijzing naar het advies van de geneesheren, leden der commissie, zonder de bestanddelen van het advies aan te duiden waarop haar overtuiging steunt, en evenmin door een opsomming van de door verzoeker ingeroepen bewijsmiddelen, zonder ze aan het minste onderzoek te onderwerpen.

Zodanige beslissing wordt vernietigd wegens niet-naleving van substantiële pleegvormen.

Aercke t/ Belgische Staat (Minister van Wederopbouw).

De Raad van State,

Gezien het verzoekschrift dd. 8 Maart 1951;

Overwegende dat het verzoek strekt tot de vernietiging van de beslissing dd. 5 Februari 1951 van de Hogere Commissie van beroep voor burgerlijke invaliditeitspensioenen, waarbij de aanvraag van verzoeker tot het bekomen van een invaliditeitspensioen afgewezen wordt;

Overwegende dat verzoeker, gevolg gevend aan de oproep der regering tot de jongelingen van 16 tot 35 jaar, op 14 Mei 1940 naar Frankrijk vertrok en aldaar ingelijfd werd bij de compagnie 88/89; dat hij op 1 Juli 1940 in ziekelijke toestand uit Frankrijk terugkeerde te Antwerpen;

Overwegende dat, bij beslissing dd. 28 Juli 1948, de Burgerlijke Invaliditeitscommissie te Brussel de aanvraag van verzoeker ongegrond verklaarde, aangezien het bewijs niet werd geleverd dat de aangevoerde ziekte in verband staat met het oorlogsfeit; dat deze beslissing door de Hogere Commissie van beroep bij beslissing dd. 19 April 1949 bevestigd werd;

Overwegende dat bij arrest dd. 14 Maart 1950 van de Raad van State, boven vermelde beslissing van de Hogere Commissie van beroep vernietigd werd om de volgende redenen : « ... dat verzoeker beweert voor de Hogere Commissie van beroep niet alleen de door hem in eerste aanleg voorgebrachte bewijsmiddelen te hebben ingeroepen, doch ook gevraagd heeft door andere middelen dit oorzakelijkheidsverband te mogen bewijzen, dat de tegenpartij dit aanbod van bewijs niet loochent; ... dat de Hogere Commissie van beroep haar beslissing dd. 19 April 1949, die deze van het eerste rechtscollege bevestigt, gemotiveerd heeft door de beweegredenen van de Burgerlijke Invaliditeitscommissie aan te nemen; dat ze geen uitspraak heeft gedaan over bovenvermeld aanbod van bewijs; dat in dit opzicht haar beslissing niet gemotiveerd is; dat er derhalve grond bestaat om de bestreden beslissing te vernietigen wegens niet-naleving van substantiële pleegvormen »;

Overwegende dat, nadat de zaak bij boven vermeld arrest naar de Hogere Commissie van beroep was verwezen geworden, dit rechtscollege op 5 Februari 1951 de bestreden beslissing bevestigde en ditmaal zijn beslissing motiveerde als volgt :

« Aangezien belanghebbende tot staving zijner aanvraag dd. 25 Februari 1942 volgende stukken voorlegt :

1. Verklaring van beroeper zelf, en levensomstandigheden van de evacuatie beschrijvend;
2. Verklaring van twee getuigen;
3. Verslag van de adjunct-politielcommissaris van Antwerpen;
4. Verslag van medisch onderzoek in November 1940 opgemaakt;
5. Getuigenschrift van de heer Gobin, geneesheer;
6. Getuigenschrift van Dr Wauters, opgemaakt in November 1945;
7. Getuigenschrift van Dr Wauters in April 1949 opgemaakt;
8. Uitslag van radiologisch onderzoek in Augustus 1944 opgemaakt;
9. Getuigenschrift van het sanatorium « Rose de la Reine »;

Gelet op het advies van de HH. dokters, leden der Commissie, welke eenstemmig verklaren dat de aangevoerde ziekte geen rechtstreeks gevolg is van de uitwijking in Mei 1940;

Overwegende dat verzoeker inroep dat de bestreden beslissing niet voldoende gemotiveerd is, daar deze enkel steunt op het eensluidend advies van de geneesheren zonder de argumenten tegemoet te komen welke mondeling en schriftelijk door verzoeker werden ontwikkeld;

Overwegende dat, op grond van artikel 61 van de bij Koninklijk Besluit van 25 April 1920 geordende wetten op de oorlogsschade en van het Koninklijk Besluit van 13 Augustus 1935, dat de hoven en rechtbanken voor oorlogsschade afschaft en de bevoegdheid van de Hogere Commissie van beroep bepaalt, de beslissingen van de Hogere Commissie van beroep met redenen moeten omkleed zijn;

Overwegende dat, door een blote verwijzing naar het advies van de geneesheren, leden van de Commissie, zonder de bestanddelen van dit advies aan te duiden waarop zij haar overtuiging steunt, de Hogere Commissie van Beroep haar beslissing niet voldoende heeft gemotiveerd; dat zij dit evenmin heeft gedaan wanneer zij, zonder ze aan het minste onderzoek te onderwerpen, de middelen van bewijs opsomt die door verzoeker worden ingeroepen; dat derhalve grond bestaat om de bestreden beslissing te vernietigen wegens niet-naleving van substantiële pleegvormen.

Besluit :

Artikel 1. De beslissing dd. 5 Februari 1951 van de Hogere Commissie van beroep inzake burgerlijke invaliditeitspensioenen is vernietigd.

Artikel 2. Dit arrest zal overgeschreven worden op de registers van boven vermelde Hogere Commissie van Beroep inzake burgerlijke invaliditeitspensioenen en melding van dit arrest zal worden gemaakt op de rand van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. De zaak wordt verzonden naar de Hogere Commissie van beroep inzake burgerlijke invaliditeitspensioenen.

Artikel 4. De betaling van het recht van 300 frank, wegens kosten, valt ten laste van de Staat.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e kamer A. — 13 Februari 1952.

Voorzitter : M. De Cock.

Raadsheren : M.M. Maréchal en Verwilghen.

Advocaat-generaal : M. Ost.

Advocaat : Mr. J. De Rademaeker en Schöller.

Vennootschap onder gemeenschappelijke naam. — Voortzettingsbeding in de statuten met oplegging van verplichtingen aan de overblijvende vennoten in hun hoedanigheid van erfgenamen van de overledene. — Verplichtingen tot inbreng. — De ingestelde actie is tegelijk van handelsrechtelijke en van burgerrechtelijke aard. — Onbevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel.

Beding in de statuten ener vennootschap onder gemeenschappelijke naam, dat in geval van overlijden van een der vennoten de vennootschap tussen de overblijvende vennoten zal worden voortgezet onder verplichting voor dezen bepaalde bedragen in de nalatenschap van de overledene te storten.

Zodanig beding legt geen verplichtingen op aan de vennootschap doch slechts aan de overblijvende vennoten en zulks niet in hun hoedanigheid van vennoten doch in die van erfgenamen; zij zijn inderdaad verplicht in de nalatenschap in te brengen zoals voorzien in art. 829 B.W.

Zij kunnen overigens niet als vennoten voor de vennootschap gehouden zijn als deze zelf niet gehouden is.

Het beding heeft enkel ten doel het voortbestaan van de vennootschap tussen de overblijvende vennoten. Het dient niet te worden beschouwd als beding ten behoeve van derden maar als een beding betreffende de verplichting tot inbreng, waaraan de mede-erfgenamen-vennoten onderworpen zijn.

De tegen de overblijvende vennoten ingestelde vordering maakt deel uit van een vordering tot scheiding en deling. Krachtens artt. 822 en 823 B.W. is een dergelijke vordering, die in schijn gericht is tegen de vennoten, doch in feite tegen mede-erfgenamen, van burgerlijke aard en moet onderworpen worden aan het oordeel van de rechtbank, binnen wier rechtsgebied de erfenis opengevallen is.

In zover de vordering gericht is tegen de vennootschap draagt zij een handelskarakter. Wat betreft bovenbedoeld beding openbaart het winstbejag zich door het treffen van een maatregel van aard om de handelszaak te vrijwaren.

De ingestelde actie heeft derhalve tegelijk een handels- en een burgerlijk karakter en valt buiten de bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel.

Vennootschap onder gemeenschappelijke naam

Dietvorst en Zonen e.a. t./Van Dietvorst e.a.

Overwegende dat Cornelius Joannes Dietvorst op 2 Maart 1949 in de loop van het geding overleden is ;

Overwegende dat geïntimeerden verklaren dat hunne vorderingen bestaan tegenover de Maatschappij in gezamenlijke naam « Dietvorst en zonen » en tegenover de twee overblijvende vennoten, Wilhelm en Frans Dietvorst, komende in de plaats van de overleden vennoot voor het deel van deze laatste ;

Overwegende dat de beroepers Wilhelm en Frans Dietvorst verklaren insgelijks in hunne hoedanigheid van erfgenamen het geding te hervatten ;

Gezien het vonnis van de Rechtbank van Koophan-

del te Antwerpen d.d. 21 April 1950, regelmatig voorgebracht ;

Overwegende dat het beroep regelmatig is in de vorm en binnen de wettelijke termijn werd ingesteld ;

Overwegende dat de eis strekt tot de uitbetaling van de schuldvordering, welke geïntimeerden, erfgenamen van vader Dietvorst, bezitten ten laste van de Maatschappij in gezamenlijke naam « Dietvorst en Zonen » ten gevolge van het afsterven van hun vader en krachtens art. 11 der statuten van deze maatschappij.

Overwegende dat bedoeld artikel 11, voorkomend in de oprichtingsakte d.d. 2 Februari 1942, luidt als volgt :

« Artikel 11. — In geval van overlijden van den heer » Dietvorst gemeld onder 1° zal de maatschappij blijven voortbestaan tussen de overblijvende vennoten.

» Deze laatsten zullen alsdan storten in de nalatenschap van den overledene :

» 1° de waarde der eigendommen hierboven gemeld.

» Deze waarde zal vastgesteld worden door een » schatter in der minne aan te duiden door de vennoten » en erfgenamen van de heer Dietvorst. Deze eigendommen zullen geschat worden naar hunne waarde » op den dag van het overlijden.

» 2° Betreffende het materiaal, een som die door » eenen deskundige zal vastgesteld worden. Indien de » voorwerpen niet meer bestaan zal de opbrengstprijis » dienen vergoed te worden.

» 3° de kredietssommen die vader Dietvorst ten welken » titel toekomen in de maatschappij blijkens de » laatste balans en inventaris.

» 4° het aandeel in de zuivere winst der maatschappij » pij sinds den datum van de laatste balans en inventaris tot de sterfdag.

» Het globaal bedrag toekomende aan de nalatenschap zal uitbetaald worden binnen de zes maanden » na den sterfdag, zonder intrest, maar de vennoten » zullen hunne aandelen die zij in dit bedrag bezitten » hoofdens de nalatenschap van hun vader niet moeten » storten mits welke betaling de maatschappij de » eenige en uitsluitelijke eigenares zal blijven van gans » het actief der maatschappij, te rekenen van de sterfdag. »

Overwegende dat dit beding aan de maatschappij geen verplichting oplegt, maar wel aan de overblijvende vennoten : « deze laatsten zullen alsdan storten in de nalatenschap » ;

Overwegende dat verder uit de aard van deze enkel aan de overblijvende vennoten opgelegde verplichting voortspuit, dat deze zogezegde vennoten niet verplicht zijn qualitate qua, dit wil zeggen als deel uitmakende van deze maatschappij, maar in hun hoedanigheid van erfgenamen : zij zijn inderdaad verplicht zoals voorzien in artikel 829 van het Burgerlijk Wetboek « te storten in de nalatenschap » ;

Overwegende dat zij overigens voor de maatschappij niet als vennoten kunnen gehouden worden, als de maatschappij zelf niet gehouden is ;

Overwegende dat dit beding enkel ten doel heeft, dat de maatschappij zou blijven voortbestaan tussen de overblijvende vennoten, wat overigens formeel uitgedrukt wordt ;

Overwegende dat inderdaad de uitvoering van deze clause ongetwijfeld ten gevolge zal hebben, dat de andere legitimarissen, die geen vennoten zijn, niet zullen kunnen opwerpen dat de erfgenamen, die vennoten zijn, onwettig zouden bevoorreed geweest zijn ;

Overwegende dat dienvolgens die clause niet als een beding ten behoeve van derden moet aangezien worden, maar wel als een bepaling betreffende de verplichting tot inbreng, aan dewelke de mede-erfgenamen, vennoten, onderworpen zijn ;

Overwegende dat geïntimeerden moeilijk staande kunnen houden dat de schuldvordering, die ze inroepen, vreemd zou zijn aan de nalatenschap van wijlen vader Dietvorst, daar deze schuldvordering slechts aan diens nalatenschap verschuldigd is volgens bedoeld artikel II der statuten;

Overwegende dat de litigieuze clause bedongen werd overeenkomstig artikelen 829 en 868 van het Burgerlijk Wetboek om alle erfgenamen, vennoten of niet, op gelijke voet te stellen, ten einde de ontbinding der maatschappij te vermijden;

Overwegende dat de eis, in zoverre hij gericht is tegenover de overblijvende vennoten, deel uitmaakt van een vordering tot scheiding en deling;

Overwegende dat krachtens de artikelen 822 en 823 van het Burgerlijk Wetboek zulk geschil, in schijn gericht tegen de vennoten, maar in feite tegen mede-erfgenamen, een burgerlijk karakter draagt en moet onderworpen worden aan de Rechtbank van de plaats waar de erfenis opgevallen is;

Overwegende dat de eis, in zoverre hij gericht is tegen de maatschappij, een handelskarakter draagt;

Overwegende dat inderdaad een handelsmaatschappij een handelsdoel nastreeft, dat wat haar betreft in de litigieuze clause het winstbejag zich openbaart door een maatregel te treffen van aard de handelszaak te vrijwaren (zie Louis Frédéricq: droit commercial belge, B.I. nr 56, bl. 118);

Overwegende dat alzo de ingestelde actie te zelfder tijd een handels- en een burgerlijk karakter draagt en valt buiten de bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel. (Cass. 12-5-1888, Pas. 1888-1-234);

Overwegende dat er geen aanleiding bestaat voor het Hof de zaak tot zich te trekken, daar het geding niet in staat is definitief te worden beslist;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Alle verdere of tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Gehoord het ter openbare terechtzitting door de heer Ost, advocaat-generaal, uitgebrachte overeenstemmend advies;

Geeft akte aan beroepenen, dat zij verklaren dat hun vorderingen bestaan tegenover de maatschappij in gezamenlijke naam « Dietvorst en zonen » en tegenover de twee overblijvende vennoten Wilhelm en Frans Dietvorst, komende in de plaats van de overleden vennoot Cornelius, Joannes Dietvorst voor het deel van deze laatste;

Geeft akte aan de beroepers Wilhelm en Frans Dietvorst dat zij verklaren insgelijks in hun hoedanigheid van erfgenamen van wijlen Cornelius Joannes Dietvorst het geding te hervatten;

Doet het bestreden vonnis te niet;

Verklaart zich onbevoegd om te beslissen over de eis;

Verwijst beroepenen in de kosten van beide aanleggen.

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 11 Januari 1952.

Voorzitter : M. Jacquart.

Raadsheren : M.M. de Walque et Vanparys.

Advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs Goemare en Tahon.

Onderhoud van bijzit. — Begrip « echtelijk huis ».

Wanneer bij bevelschrift van de voorzitter de woning, waarin de echtgenoten voorheen samenwoonden, aan de vrouw is toegewezen, terwijl de man verplicht werd dit huis te verlaten en hem de toegang daartoe werd ontzegd, is het door de man betrokken huis, d.w.z. zijn werkelijke verblijfplaats het « echtelijk huis » in de zin van art. 389 W. v. S., tot hetwelk de vrouw het recht van toegang heeft en waar de man zijn vrouw moet ontvangen.

O. M. en L., b.p. t/ Cl.

Overwegende dat verdachte en het Openbaar Ministerie tijdig en op geldige wijze in hoger beroep gekomen zijn;

Overwegende dat de telastlegging vóór het Hof bewezen is gebleven zoals zij door de eerste rechter werd beoordeeld en aangenomen;

Overwegende dat niet betwist wordt en ingevolge het onderzoek vaststaat dat de ten deze door de politie gedane vaststellingen werden uitgevoerd in de woning, waar de echtgenoot woont en verblijft;

dat de verdachte in zijn vóór de eerste rechter genomen besluiten bekend dat hij met zijn zoon zijn intrek genomen had in het huis der vaststellingen en zulks reeds volstaat om deze plaats als « echtelijk huis » te doen aanzien (zie in die zin Verbreking 31.3.47, Pas. 1, 143);

Overwegende dat de bewering van verdachte dat bij bevelschrift van de Voorzitter de woning, waar de echtgenoten voorheen samenwoonden, aan zijn echtgenote werd toegewezen, terwijl hij verplicht werd dit huis te verlaten en hem de toegang tot dit huis werd ontzegd, en daarom de huidige woonplaats van verdachte niet als het « echtelijk huis » kan doorgaan, in deze aangelegenheid van alle belang ontbloomt is, daar de woonplaats van de man, dit beduidt zijn werkelijke verblijfplaats, steeds de gemeenschappelijke woonplaats blijft, waartoe de vrouw het recht van toegang bezit en waar de echtgenoot zijn vrouw moet ontvangen (zie Verbr. 21 October 1889, 28.4.1915 en 12.6.1944 Pas. onderscheidenlijk 1889, I, 320; 1915, 16.1.263 en 1944, I, 387);

Overwegende dat de opgelegde straf rechtmatig voorkomt en dient te worden gehandhaafd;

dat ook de beslissing nopens de burgerlijke vordering verantwoord en gepast voorkomt en dient te worden bevestigd;

Overnemende verder de in het bestreden vonnis opgenomen overwegingen;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

12e Kamer bis. — 14 December 1951.

Voorzitter : M. Dubois.

Rechters: MM. Moretus Plantin de Bouchout en Hirsch.

Advocaten : Mrs Van Hemelryck en Ch. Janssens.

Pacht. — Toepasselijkheid van het ministerieel besluit van 30 Mei 1945 op de na de inwerkingtreding van dat besluit aangegane pachtvereenkomsten. — Geen terugvorderingsrecht van vrijwillig betaalde pacht-prijzen, hoger dan bij de wet toegelaten. — De herziening van pachtvereenkomsten heeft geen terugwerkende kracht. — Ten laste van de verhuurder komende herstellingen. — Bij wanprestaties van de verpachter geen ontbinding op grond van niet betaling van de pachtsom. — Voorwaardelijke ontbinding en veroordeling tot ontruiming.

Het ministerieel besluit van 30 Mei 1945 is niet slechts van toepassing op de ten tijde der inwerkingtreding daarvan lopende pachtvereenkomsten, doch ook op die, welke nadien werden aangegaan.

Uit de algemene bewoordingen van voormeld ministerieel besluit en uit die van de daaraan voorafgaande Nota van Toelichting blijkt, dat de beperking van de pachtprizen tot de pachtwaarde van 1939, verhoogd met 40 %, toepasselijk is zowel op de na als op de vóór de inwerkingtreding van het besluit gesloten pachtvereenkomsten.

De door de pachter krachtens met kennis van zaken aangegane overeenkomst betaalde pachtgelden, die de bij de wet toegelaten prijzen overschreden, maken eigenlijk de prijs van het misbruik uit en kunnen derhalve niet door hem worden teruggevorderd.

De herziening van pachtvereenkomsten heeft geen terugwerkende kracht; zij heeft dus geen gevolgen wat betreft de reeds vóór de vordering tot vermindering zonder protest betaalde pachttermijnen.

Herstellingen, die noodzakelijk geworden zijn ten gevolge van de toestand van het verhuurde goed vóór de aanvang van de huur, komen ten laste van de verhuurder.

Niet-betaling van de pacht is geen voldoende grond tot ontbinding van de pachtvereenkomst, indien de verpachter zijnerzijds in gebreke is gebleven zijn verplichtingen na te komen.

Voorwaardelijke ontbinding van de pachtvereenkomst en veroordeling tot ontruiming voor het geval de pachter in gebreke mocht blijven de door hem verschuldigde pachtsom binnen de door de Rechtbank bepaalde termijn te voldoen.

Van Belleghem—De Clerck t/ Cooreman en Abbeloos.

Gelet op de processtukken in de zaak en namelijk op de in regelmatig vorm voorgelegde volgende stukken :

1° het vonnis, waarover beroep, op 3 April 1951 op tegenspraak tussen partijen gewezen door het Vrederecht van het kanton Asse, betekend op 9 April 1951 bij exploit van deurwaarder Van den Eynde, te Asse;

2° de akte van beroep, betekend op 13 April 1951, bij exploit van voornoemde deurwaarde;

Overwegende dat de oorspronkelijke door geïntimeerde ingestelde vordering er toe strekte betaling

te bekomen van 20.000 frank, te weten een kwartaal pachtgeld, vooruit betaalbaar op 15 Augustus 1950;

Overwegende dat dezelfde vordering er toe strekte de ontbinding der op 15 November 1948 tussen partijen gesloten onderhandse pachtvereenkomst te horen uitspreken ten nadele van beroepers en hun uitdrijving te horen bevelen op grond dat zij hun verplichtingen niet zijn nagekomen;

Overwegende dat beroepers voor de eerste rechter bij wedereis vorderden de pachtprijs te herzien, de terugbetaling van de te veel betaalde pachtgelden, evenals de uitvoering van zekere herstellingswerken, noodzakelijk om het normaal genot van het in pacht genomen goed te verzekeren;

Overwegende dat de eerste rechter, na een deskundig onderzoek te hebben bevolen, de hoofdvordering toegewezen heeft, doch zonder uitspraak te doen over de gevorderde ontbinding der pachtvereenkomst met ontruiming; dat hij de wedereis geheel van de hand gewezen heeft;

Overwegende dat geïntimeerde tegenberoep aantekende tegen het bestreden vonnis, omdat er geen uitspraak werd gedaan aangaande de ontbinding van de pacht en de ontruiming door beroepers;

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte verklaard heeft, dat het ministerieel besluit van 30 Mei 1945 alleen toepasselijk is op de in die tijd reeds lopende pachten en niet op die, welke na de inwerkingtreding van voormeld besluit werden aangegaan;

Overwegende dat uit de algemene bewoordingen van voormeld ministerieel besluit en uit die van de daaraan voorafgaande Nota van Toelichting blijkt, dat de beperking van de pachtprizen tot de waarde van 1939, verhoogd met 40 %, toepasselijk is zowel op de lopende als op de in de toekomst te sluiten pachtvereenkomsten;

Overwegende weliswaar, dat meergezegd ministerieel besluit geen bijzondere rechtspleging tot herziening der pachten ingesteld heeft, hetgeen een twijfel heeft laten bestaan omtrent de mogelijkheid van dergelijke herziening, wat betreft de pachtvereenkomsten, die na de inwerkingtreding van het ministerieel besluit gesloten werden (zie Colson et Gourdet, J. Y. 1944-945, blz. 463);

Overwegende dat de vermindering van de onwettelijke pachtprizen toch onbetwistbaar dient te worden bevolen om de wil van de wetgever te eerbiedigen;

Overwegende dat deze wil duidelijk blijkt uit het wetsbesluit van 22 Januari 1945, dat zekere straffen bepaald heeft in verband met de bevoorrading van het land en tot uitvoering waarvan het ministerieel besluit van 30 Mei 1945 genomen werd;

Overwegende dat de bedoeling van de wetgever eens te meer dient te worden afgeleid uit de bepaling van de pachtwet van 7 Juli 1951, die in haar artikel 20, IV, uitdrukkelijk de bepalingen bevestigt, die tot uitvoering van de besluitwet van 22 Januari 1945 gemaakt werden;

Overwegende dat de normale huurwaarde van de betrokken goederen op 1 Augustus 1939 door de ter zake aangestelde deskundigen op 12.300 frank per jaar werd geschat; dat de thans door beroepers verschuldigde pachtsom dus op 12.300 frank + 40 % = 17.220 15 Augustus 1950;

Overwegende dat uit de bestanddelen der zaak blijkt, dat de pachtvereenkomst in dato 15 December 1948 door beide partijen met kennis van zaken gesloten werd, niettegenstaande het bedongen pachtgeld, groot 80.000 frank, klaarblijkelijk de wettelijke prijs erg overschreed;

Overwegende dat de door beroepers vrijwillig betaalde pachtgelden eigenlijk de prijs van het misbruik uitmaken; dat beroepers bijgevolg deze pachttermijnen niet mogen terugvorderen (Rechtbank Brussel, 16 Jan. 1934, Pas. 1934, III, 98; Cass. 21 October 1942, Pas. 1942, I, 237);

Overwegende dat de besluitwet van 12 Maart 1945 evenmin als het ministerieel besluit van 30 Mei 1945 de terugbetaling der te veel betaalde huurprijzen voorschreef; dat, wat deze laatste betreft, de terugvordering eerst bij artikel 10 der wet van 31 Juli 1947 toegelaten werd;

Overwegende dat de reeds aangehaalde Nota van Toelichting uitdrukkelijk opmerkt, dat de herziening van pachtovereenkomsten geen terugwerkende kracht heeft t.a.v. de eerste klacht van de klager;

Overwegende dat uit de bestanddelen van de zaak blijkt, dat beroepers eerst in Juli 1950 aanspraak hebben gemaakt op een vermindering van de pacht prijs;

Dat bijgevolg ten deze de herziening ook geen uitwerking kan hebben op de op 15 Juli 1950 reeds zonder klacht betaalde termijnen, doch wel op de termijn van 15 Augustus 1950;

Overwegende dat vaststaat dat beroepers op 8 Augustus 1950 geïntimeerden aangemaand hebben om de nodige herstellingswerken aan het verhuurde gebouw te laten uitvoeren; dat geïntimeerden aan een vakman opgedragen hebben deze werken uit te voeren, doch dat deze vakman eerst in October zekere herstellingswerken aan het dak uitgevoerd heeft;

Overwegende dat de deskundigen, die op 28 December 1950 het betrokken huis bezocht hebben, verklaren dat verschillende werken noodzakelijk zijn, onder andere het herstellen van het dak boven de kamer van het bijgebouw en van de plafonnering, de schildering en het behangsel in deze kamer en dat deze werken ten laste van de eigenaars moeten gelegd worden, daar de schade merkkelijk verergerd werd sedert het bewonen door de huurders, dat de op 15 December 1948 op tegenspraak gemaakte beschrijving van het in huur gegeven goed reeds voorzag, dat deze kamer bewoonbaar moest worden gemaakt;

Overwegende dat beroepers reeds ter zitting van 14 November 1950 er gewag van gemaakt hebben, dat het doorregende in de slaapkamer;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat de in October uitgevoerde herstellingswerken onvoldoende zijn geweest; dat bijgevolg de nodige werken nog steeds dienen te worden uitgevoerd;

Overwegende dat geïntimeerden er gewag van maken, dat beroepers sedert 15 Augustus 1950 geen pacht meer betaald hebben om in tegenberoep dit feit te doen gelden als een gewichtige reden, welke de ontbinding van de pachtovereenkomst ten nadele van beroepers en hun onmiddellijke uitdrijving zou rechtvaardigen;

Overwegende dat, gelet op de omstandigheden der zaak, de wedereis van beroepers tot terugbetaling van aanzienlijk te veel betaalde pachtgelden niet roekeloos kan geheten worden; dat bijgevolg de ingeroepen reden tot ontbinding van de pacht niet gewichtig genoeg blijkt om het tegenberoep gegrond te achten;

Overwegende nochtans, dat het tegenberoep gegrond is in geval van wanbetaling van het op 15 Augustus 1950 vervallen pachtgeld, groot 4.305 frank, binnen de hierna bepaalde termijn;

Op deze gronden,

De Rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak en in hoger beroep;

Alle besluiten van de hand wijzende;

Ontvangt het hoger beroep en het tegenberoep en, er recht over sprekende,

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep en, doende wat de eerste rechter had moeten doen;

Zegt dat de door partijen in hun pachtovereenkomst bepaalde pachtsom teruggebracht wordt tot het wettelijk bedrag van 17.220 frank per jaar, met ingang van 15 Augustus 1950;

Wijst de vordering van beroepers tot terugbetaling van de te veel betaalde pachtgelden af;

Veroordeelt beroepers aan geïntimeerden te betalen de som van 4.305 frank voor drie maanden pachtgeld, bij vooruitbetaling vervallen op 15 Augustus 1950, en tot de gerechtelijke intresten;

Spreekt van nu af de ontbinding van de pachtovereenkomst uit, ten laste van de beroepers voor het geval zij voormeld bedrag binnen de veertien dagen na de betekening van dit vonnis niet aan geïntimeerden mochten betaald hebben;

Veroordeelt beroepers van nu af en voor alsdan om de door hen betrokken goederen te verlaten en ter vrije beschikking van geïntimeerden te stellen; en voor het geval beroepers in gebreke mochten blijven zulks te doen, laat aan geïntimeerden toe te doen overgaan tot het buitenzetten van beroepers en hun verwanten en tot het op straat zetten hunner meubelen en roerende goederen door een daartoe aangezochte deurwaarder, desnoods met behulp van de openbare macht;

Veroordeelt geïntimeerden tot het doen verrichten van de nodige herstellingswerken, zoals beschreven in het deskundig verslag, zulks binnen de maand na de betekening van dit vonnis, en, voor het geval geïntimeerden in gebreke mochten blijven het te doen, laat aan beroepers toe bedoelde werken te doen uitvoeren, door deze te betalen op voorlegging der facturen;

Veroordeelt geïntimeerden tot drie vijfden en beroepers tot de twee vijfden der kosten van beide bedingen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

14 December 1951.

Alleenzetelend rechter : M. Kranzen.

O. M. : M. Carlier.

Advocaten : Mrs Stas en Jenné.

Aansprakelijkheid van ouders voor hun minderjarige bij hen inwonende kinderen. — Betekenis van de uitdrukking « het feit niet hebben kunnen beletten » in artikel 1384 B.W. — Vereisten van een goede opvoeding i.v.m. het toenemend wegverkeer.

De ouders bewijzen in de zin van artikel 1384 B. W., dat zij het feit niet hebben kunnen beletten, indien zij aantonen, dat zij aan hun minderjarig kind een goede opvoeding hebben gegeven en daarop voldoende toezicht hebben gehouden.

In verband met het toenemend wegverkeer behoort tot een goede opvoeding echter, dat de ouders aan hun kinderen ten minste de elementaire regelen van voorzichtigheid leren in acht nemen, die het wegverkeer vereist, o.a. bij het oversteken van een weg.

Joris t/ Vaes.

Overwegende dat eiser schadevergoeding vordert,

geraamd op 500.000 frank, op grond dat hij op 4 September 1949 slachtoffer werd van een rijongeval, dat zich voordeed in volgende omstandigheden: eiser had plaats genomen op de duozitting van het motorrijwiel, bestuurder door zekere Mignolet, rijdende op de steenweg Landen-Borgworm.

Op zeker ogenblik is het motorrijwiel in aanraking gekomen met het elfjarig dochttertje van verweerder, dat per rijwiel dezelfde weg volgde aan de rechterkant, doch dat naar links moest afslaan om een veldweg naar Roost-Station te nemen; Mignolet, vervolgd wegens het niet-opzettelijk toebrengen van wonden aan eiser en aan het meisje, werd vrijgesproken, zowel door de Correctionele Rechtbank als door het Hof van Beroep;

Overwegende dat eiser thans verweerder aanspreekt in diens drievoudige hoedanigheid: 1) als vader en wettige beheerder van het vermogen van zijn minderjarige dochter; 2) als burgerlijk verantwoordelijk voor deze; 3) als verantwoordelijk voor zijn eigen nalatigheid;

Overwegende dat verweerder betwist dat het ongeval zich zou hebben voorgedaan aan het kruispunt met de veldweg naar Roost-Station en zelfs in twijfel trekt dat de motor en het rijwiel elkander zouden hebben geraakt;

Overwegende dat onmiddellijk na het ongeval verweerder aan de Rijkswacht verklaarde — verklaring welke hij niet betwist werkelijk te hebben afgelegd: «... Gekomen op de kassei ongeveer aan de veldweg Montenaken-Borlo, hoorde ik opeens een motor, die ons kwam achterna gereden. Deze motor reeds ons voorbij aan een zeer grote snelheid. Opeens zag ik dat mijn elfjarig dochttertje door de motorrijder werd aangereden van links, waarbij het ten gronde viel en bewusteloos is blijven liggen. De motorrijder is een weinig verder, links van de weg in de gracht gevlogen... Volgens mij werd mijn dochttertje aangereden achter de linker knie.»

Overwegende dat, wanneer verweerder verklaart dat hij het motorrijwiel achter zich hoorde, toen hij ongeveer aan de veldweg was gekomen en men bedenkt dat het dochttertje voorop reed met tussen haar en haar vader nog een ander kind en de moeder, men moet aannemen dat de aanrijding gebeurde, toen het meisje het kruispunt had bereikt;

Dat daarbij moet worden gevoegd de aanduiding van het begin der remsporen van het motorrijwiel op de schets van de rijkswacht, waarvan de juistheid niet wordt betwist, en de plaats waar het motorrijwiel en de motorwielrijders terecht kwamen;

Dat door de eigen verklaring van verweerder, gevoegd bij deze elementen, het van nu af voldoende is bewezen dat de aanrijding gebeurde op een punt, gelegen in het begin van het kruispunt met de veldweg naar Roost-Station en dat de motorwielrijder en de wielrijdstster met elkander in aanraking kwamen;

Dat alle verdere onderzoeksmaatregelen dienaangaande overbodig zijn;

Overwegende dat niet betwist wordt, dat de familie Vaes naar links moest afslaan om de veldweg naar Roost-Station te nemen;

Dat de motorwielrijder de drie laatste wielrijders zonder hinder had voorbijgestoken;

Dat hij na de botsing naar links is afgeweken;

Dat eiser ter zitting van de Correctionele Rechtbank, op het ogenblik dat hij zich burgerlijke partij ging stellen tegen Mignolet en er dus alle belang bij had, dat deze — die trouwens verzekerd was — aansprakelijk zou worden gesteld, verklaarde: «Het meisje wilde oversteken, het ongeval was niet te vermijden»;

Overwegende dat uit deze elementen gewichtige, nauwkeurige en overeenstemmende vermoedens voortspuiten dat de botsing gebeurd is omdat het meisje naar links is gezwinkt op het ogenblik dat het motorrijwiel op haar was gekomen;

Overwegende dat noch het meisje, noch verweerder beweren dat zij enig teken zou hebben gedaan om haar beweging aan de andere weggebruikers kenbaar te maken;

Dat zij aldus artikel 31, 2° van het Algemeen Verkeersreglement heeft overtreden en verantwoordelijk is voor het ongeval, dat de verwondingen aan eiser heeft veroorzaakt;

Dat de vrijspraak van Mignolet volkomen verklaarbaar is door het feit dat het ongeval gebeurde op een kruispunt met een onbeduidende veldweg, waarvan het bestaan door niets gesignaleerd werd;

Overwegende dat naar luid van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek de vader aansprakelijk is voor de schade, berokkend door zijn minderjarig kind dat bij hem inwoont, tenzij hij bewijst dat hij het feit niet heeft kunnen beletten;

Overwegende dat de bedoeling van de wetgever klaarblijkelijk is geweest aan de slachtoffers van schadeverwekkende feiten, door minderjarigen gepleegd, zo ruim mogelijk schadeloosstelling te verzekeren en aan de ouders het ontkomen aan hun verantwoordelijkheid moeilijk te maken door hun de bewijslast op te leggen;

Overwegende dat de rechtspraak aanneemt dat de ouders bewijzen dat zij het schadelijk feit niet konden beletten, wanneer zij bewijzen dat zij aan het kind een goede opvoeding gaven en dat zij voldoende toezicht hielden;

Overwegende dat deze rechtspraak gevormd werd, toen de verkeersongevallen eerder zeldzaam waren en de schade door minderjarigen veroorzaakt meestal haar oorsprong vond in daden die van slechte opvoeding getuigden;

Overwegende dat met het steeds toenemend verkeer de slachtoffers van verkeersongevallen, veroorzaakt door minderjarigen, hun recht op schadeloosstelling, dat de wetgever hen heeft willen verzekeren, zouden zien teloor gaan moest men voortgaan het begrip «opvoeding» in enge zin te interpreteren;

Overwegende dat het in de huidige omstandigheden onontbeerlijk is, dat de ouders aan hun kinderen ten minste de elementaire regels van voorzichtigheid, die zij op de weg moeten in acht nemen, inprenten (betreffende de verantwoordelijkheid der ouders in zake verkeersongevallen, veroorzaakt door minderjarigen, zie arrest van het Hof van Beroep te Luik, 5e kamer, 28 October 1948, in zake Paezen (onuitgegeven), waarbij de vader wordt verantwoordelijk gesteld voor zijn 19-jarige zoon, mijnwerker, die per rijwiel reed);

Overwegende dat een van die elementaire regels is, dat de kinderen, hetzij zij zich per rijwiel verplaatsen hetzij te voet gaan, een weg niet mogen oversteken alvorens zich vergewist te hebben, dat er geen snelrijdend voertuig aankomt, en de vereiste voorzorgen te hebben genomen;

Overwegende dat verweerder niet alleen niet bewijst zijn kind in deze zin voldoende te hebben opgevoed, maar dat het gebeurde op het tegenovergestelde wijst, zodat verdere bewijsvoering betreffende een goede opvoeding als niet afdoende ter zake moet worden beschouwd;

Overwegende dat verweerder daarenboven, verre van te bewijzen dat hij het ongeval niet kon beletten en dat hij voldoende toezicht heeft uitgeoefend, zelf een nalatigheid beging doordat hij, toen hij het motorrijwiel achter zich hoorde aankomen, het kind niet ten

minste toegeroepen heeft, dat het moest oppassen en wachten alvorens links in te slaan;

Dat hij eveneens verzuimde Mignolet te verwittigen van de beweging, die ging uitgevoerd worden;

Overwegende dat verweerder bijgevolg burgerlijk verantwoordelijk is voor de fout, bedreven door zijn minderjarige dochter en tevens verantwoordelijk is voor zijn eigen nalatigheid;

Overwegende dat het juiste bedrag van de door eiser geleden schade slechts kan bepaald worden na deskundig onderzoek;

Dat echter van nu af vaststaat dat deze schade minstens 30.000 frank beloopt;

Overwegende dat, gezien het delicate karakter van de ondergane heekundige bewerking en het feit dat het slachtoffer gemakkelijk de stad Luik kan bereiken, het past een hoogleraar aldaar als deskundige te benoemen en deze te machtigen zijn verslag in de Franse taal op te stellen;

Gelet op de voorschriften van de artikelen 2, 30 tot 37 der wet van 15 Juni 1935, welke nageleefd geweest zijn;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, uitspraak doende op tegenspraak, gehoord de heer Carlier, substituut-Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies betreffende de verantwoordelijkheid van de minderjarige en de benoeming van een deskundige en in zijn tegenstrijdig advies voor het overige, uitgebracht in de Nederlandse taal ter zitting van 30 November 1951; alle andere en tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpend, zegt voor recht : dat verweerder gehouden is eiser schadeloos te stellen voor de gevolgen van het hierboven omschreven ongeval, zowel in zijn hoedanigheid van vader en wettelijke beheerder van de goederen van zijn minderjarige dochter Vaes Paula, geboren de 21 Juli 1938, als in zijn hoedanigheid van burgerlijk verantwoordelijke voor deze en eveneens als persoonlijk verantwoordelijk voor de schade;

Alvorens uitspraak te doen over het volledige bedrag der schade, benoemt als deskundige de heer Dr Paul Moureau, hoogleraar te Luik, bij gebrek aan overeenkomst tussen partijen, zoals voorzien bij artikel 305 W. B. R., met opdracht : (enz.).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE SINT NIKLAAS

1e Kamer. — 19 Februari 1952.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. Tuysbaert.

Advocaten : Mrs J. Ronse en Van Heule.

1. Burgerlijke rechtsvordering. — *Exceptio obscuri libelli*. — Verwerping van die exceptie, daar uit de processuele houding van verweerders is gebleken, dat de dagvaarding voor hen niet onduidelijk was.
2. Gezag van gewijsde. — Omvang van de werking daarvan.
3. Verkeer. — Strekking van artikel 41 van het Algemeen Wegverkeersreglement. — Wetsovertreding niet noodzakelijk voor aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad. — Van de autobestuurder vereiste aandacht.

1. De vraag of een dagvaarding wegens onvoldoende duidelijkheid nietig is, is een feitelijke kwestie.

De «*exceptio obscuri libelli*» moet worden verworpen, indien blijkt, dat de verweerder zeer goed begrepen heeft wat van hem gevorderd wordt en op welke gronden.

De nietigheid van een exploit kan niet worden aanvaard, indien de belangen van de tegenpartij niet zijn benadeeld. (art. 173 Rv.)

2. Het gezag van gewijsde van een vonnis, waarbij thans verweerder is vrijgesproken van een hem belastgelegde overtreding van een bepaald artikel van het Algemeen Verkeersreglement en de op hetzelfde feit berustende burgerlijke vordering diensgevolge is afgewezen, kan niet worden ingeroepen tegen een vordering tot schadevergoeding, die steunt op de overtreding van andere artikelen van voornoemd Reglement en op het algemeen artikel 1382 B.W.

3. Art. 41 van het Algemeen Verkeersreglement verbiedt niet alleen de wijze van rijden, die verband houdt met de snelheid, doch elke wijze van rijden, die gevaarlijk zijn kan voor het publiek of hinderlijk voor het verkeer.

Voor de verantwoordelijkheid van de tot schadevergoeding aangesproken persoon is niet noodzakelijk, dat hij een overtreding heeft begaan, doch voldoende, dat hij door zijn schuld aan een ander schade veroorzaakt heeft. (art. 1382 vv. B.W.)

De bestuurder van een motorvoertuig moet al zijn aandacht besteden niet alleen aan hetgeen hij zelf doet, maar ook aan hetgeen vóór en rondom hem gebeurt.

Regie van Telegraaf en Telefoon t/ Neels R. en Fr.

Aangezien de eis er toe strekt bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle voorziening en zonder borgstelling gedaagden hoofdelijk te zien en te horen veroordelen om aan de aanlegster te betalen om de redenen, uiteengezet in de inleidende dagvaarding, de som van 9.782,— fr. met de wettelijke interesten vanaf 2 April 1951 en de gerechtelijke interesten te rekenen van de dagvaarding en de kosten;

Aangezien de aanlegster tot staving van haar eis aanvoert, dat de beide verweerders op 2 April 1951 bij geboekt exploit van deurwaarder Jozef Caestecker te Beveren-Waas gedagvaard werden voor de heer Vrederechter van het kanton Beveren ten einde er zich hoofdelijk te horen veroordelen om aan de aanlegster als schadevergoeding te betalen de som van fr. 9.782,— met de gerechtelijke interesten en de kosten;

dat de heer Vrederechter zich onbevoegd verklaarde, omdat de vordering, in zoverre zij gericht was tegen tweede gedaagde als handelaar, een handelskarakter had en onder de bevoegdheid viel van de Rechtbank van Koophandel, hebbende deze laatste voorrang van bevoegdheid op de Vrederechter;

dat op 1 Mei 1951 te Melsele in de Stationsstraat een dubbele houten telefoonpaal aangereden werd door een autovrachtwagen, bestuurd door eerste gedaagde; dat de door de aanrijding veroorzaakte schade, omstandig beschreven in het inleidend exploit, fr. 9.782,50 beloopt;

Aangezien de verweerders in de eerst plaats de exceptie obscuri libelli opwerpen, aanvoerende dat in het inleidend exploit de grondslag van de eis niet wordt vermeldt, nl. de foutieve daad of nalatigheid van eerste gedaagde; dat zij diensgevolge niet behoorlijk hun verdediging hebben kunnen voorbereiden en voordragen;

Aangezien de vraag of een dagvaarding nietig is

wegens onvoldoende duidelijkheid een feitelijke kwestie is, die voor ieder geval moet nagegaan worden (B. R. Brussel, 6 Februari 1935, Pas. 1936, III, 53);

Aangezien de verweerders niet ontkennen dat, zoals gesteld in het inleidend exploit, de vrachtwagen van tweede gedaagde, bestuurd door de eerste gedaagde, rijdend voor rekening van eerstgenoemde, op 1 Mei 1951 te Melsele in de Stationsstraat een aan de aanlegster toebehorende dubbele houten telefoonpaal heeft aangereken en beschadigd;

dat de beide verweerders op grond van dit feit een eerste maal gedagvaard werden en wel voor de heer Vrederechter van het kanton Beveren-Waas;

dat in het exploit van rechtsingang d.d. 2 April 1951, waarbij de zaak voor voornoemde instantie werd aanhangig gemaakt en waartegen de gedaagden zich hebben verdedigd, duidelijk en breedvoerig het voorwerp en de gronden van de eis worden aangegeven;

dat de dagvaarding van 4 December 1951, waarbij na het door de Vrederechter gewezen vonnis van onbevoegdheid, hetzelfde geschil omtrent dezelfde feiten ditmaal voor deze Rechtbank werd aanhangig gemaakt, uitdrukkelijk verwijst naar het eerste exploit, zijnde dit van 2 April 1951, zodat de verweerders bezwaarlijk kunnen beweren dat zij in de onmogelijkheid zijn zich te verdedigen, omdat zij niet zouden weten waarover het gaat (Vred. Brussel, 4e kamer, 12 Juli 1951, J. T. 1951, kol. 487); dat ten andere de wijze waarop de gedaagden hun verweer hebben gevoerd, het beste bewijs is, dat zij zeer goed begrepen hebben wat van hen wordt gevorderd en op welke gronden;

Aangezien geen nietigheid van het exploit kan worden toegestaan wanneer, zoals in casu, de belangen van de tegenpartij niet werden geschaad (W. Burg. Rv. art. 173; R. v. K. Antw., 29 Oct. 1946 en R. v. K. Kortrijk, 29 Mei 1948, R. W. 1946-47, kol. 642 en 1938-49, kol. 1234);

Ten gronde :

Aangezien in de dagvaarding van 2 April 1950, voor de vrederechter te Beveren, tot staving van de eis wordt aangevoerd: dat op 1 Mei 1950 rond 10 uur te Melsele in de Stationstraat een dubbele houten telefoonpaal werd aangereken door een auto-vrachtwagen, bestuurd door eerste gedaagde, rijdend voor rekening van tweede gedaagde;

dat de telefoonpaal tengevolge van die aanrijding tegen de grond afbrak;

dat bedoelde aanrijding gebeurd is in de volgende omstandigheden :

Neels René-August reed met voormelde auto-vrachtwagen in de Stationsstraat te Melsele van het dorp naar het station; aan het kruispunt van de Stationsstraat-Pauwstraat-Appelweg en Yzerstraat, waar rechts van hem een fietser uit de Appelweg kwam gereden, week hij van de weg af en reed op het verhoogde voetpad tegen de aldaar staande telefoonpaal;

Aangezien de aanlegster aan eerste gedaagde de schuld wijt aan de aanrijding, beweerende dat deze onvoorzichtig is geweest en zich niet gedragen heeft naar de voorschriften van de artikelen 41 en 55 van het Algemeen Wegverkeersreglement; dat hij namelijk reed op een wijze, die gevaar voor het publiek of hinder voor het verkeer opleverde; dat hij aan het kruispunt de doorgang moest laten aan de fietser, die van rechts kwam, wat hij niet gedaan heeft;

dat op grond van deze inbreuken op het Verkeersreglement alsmede op grond van art. 1382 en volg. van het Burgerlijk Wetboek de autobestuurder Neels René-August aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van de aanrijding, terwijl gedaagde Neels Frans ver-

antwoordelijk is voor zijn ondergeschikte en met hem moet instaan voor de aangerichte schade;

Aangezien de verweerders, om aan die verantwoordelijkheid te ontkomen, zich beroepen op het vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, rechtdoende in hoger beroep in strafzaken, waarbij de eerste gedaagde op 12 December 1950 werd vrijgesproken en de eis van de burgerlijke partij, gezien de vrijspraak, als ongegrond werd afgewezen; dat voormeld vonnis gezag van gewijsde heeft en derhalve bindend is voor de burgerlijke rechter;

Aangezien de argumentatie van de verweerders onaanvechtbaar zijn zou, indien de onderhavige rechtsvordering tot grondslag had de overtreding van art. 42 van het Algemeen Wegverkeersreglement, op grond van welk feit de eerste gedaagde voor de strafrechter werd vervolgd en vrijgesproken, te weten: « als weggebruiker op de openbare weg en bestuurder van een auto-voertuig niet voortdurend van zijn snelheid meester te zijn gebleven en deze niet derwijze geregeld te hebben, dat hij voor zich een voldoende ruimte behield om hem toe te laten voor een hinderenis het voertuig tot stilstand te brengen »;

Maar, aangezien de aanlegster haar eis doet steunen op de artikelen 41 en 55 van het Algemeen Wegverkeersreglement en op het meer algemeen artikel 1382 van het B. W.;

Aangezien art. 41 alleen de wijze van rijden beteugelt, niet alleen de wijze van rijden, die verband houdt met de snelheid, doch elke wijze van rijden, die hinderlijk of gevaarlijk is voor het verkeer (Corr. Rb. Bergen, 19 Sept. 1938, R.G.A.R. 1938, n° 2861);

Aangezien de aanlegster niet bewijst en zelfs niet beweert, dat eerste gedaagde zijn voertuig heeft bestuurd op een wijze, die gevaarlijk of hinderlijk was, bv. door ordeloze en onverwachte bewegingen uit te voeren of iets van die aard;

dat aanlegster evenmin bewijst dat eerste gedaagde de bij de wet bepaalde verkeersvoorrang niet geëerbiedigd heeft en namelijk niet de prioriteit gegeven heeft aan de fietser, die rechts van hem uit de Appelweg kwam; dat, naar blijkt uit het zittingsblad van de boetstrafelijke Rechtbank, de fietser niet eens van rechts kwam, maar eerste gedaagde te gemoet kwam gereden uit de Stationsstraat;

dat er in die voorwaarden geen sprake kan zijn van overtreding van art. 55 van het Algemeen Wegverkeersreglement;

Aangezien het evenwel niet noodzakelijk is, opdat iemand verantwoordelijk zij en tot betaling van schadevergoeding kunne aangesproken worden, dat hij een overtreding begaat; dat het volstaat dat hij door zijn schuld schade aan een ander veroorzaakt heeft (B. W. 1382 en volgende);

Aangezien uit de strafbundel blijkt dat de eerste gedaagde op zijn tocht vergezeld was door de genaamde Fyen René; dat deze laatste bij het zien van de fietser, die recht op de auto kwam aangebeld, licht de arm van eerste gedaagde aanstootte om hem hierop attent te maken; waarop deze laatste reageerde door naar rechts te zwenken, het verhoogde dubbel voetpad op te rijden om enige meter verder terecht te komen tegen de dubbele houten telefoonpaal, die tegen de grond afbrak;

Aangezien de reactie van de auto-bestuurder vast niet in verhouding was tot de oorzaak ervan: de lichte stoot op de arm; dat zij alleen is uit te leggen door het feit, dat eerste gedaagde op het bewuste ogenblik erg verstrooid was, tengevolge van de tik op de arm is opgeschrokken en, bij gebrek aan pas-

sende reflexen een verkeerde beweging heeft uitgevoerd en het voetpad is opgereden;

Aangezien iemand die met een gemotoriseerd voertuig rijdt nog meer dan een ander weggebruiker, al zijn aandacht moet wijden niet alleen aan hetgeen hij zelf doet, maar ook aan hetgeen vóór en rondom hem gebeurt; dat eerste gedaagde hierin is te kort geschoten en niet met de nodige voorzichtigheid, oplettendheid en bekwaamheid is te werk gegaan;

Aangezien het dan ook niet twijfelachtig is, dat eerste gedaagde op grond van de artikelen 1382 en 1383 B.W. persoonlijk verantwoordelijk is;

Aangezien anderdeels niet wordt betwist, dat eerste gedaagde reed voor rekening en in dienst van tweede gedaagde, die derhalve aansprakelijk is voor de door zijn ondergeschikte aangerichte schade (B.W. art 1384);

Ten aanzien van de schade :

Aangezien het door aanlegster als vergoeding voor de geleden schade gevorderde bedrag geen aanleiding heeft gegeven tot betwisting;

Om deze redenen :

De Rechtbank, geleet op de artikelen 2, 36, 37 en 41 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, rechtdoende op tegenspraak, alle verder strekkende of strijdige conclusiën als ongegrond afwijzend, verklaart de eis ontvankelijk en gegrond; veroordeelt gevolglijk de verweerders hoofdelijk om aan aanlegster de som te betalen van 9.782 fr. met de wettelijke interesten vanaf 2 April 1951 tot de dagvaarding op 4 December 1951, de gerechtelijke interesten te rekenen van deze laatste datum; verwijst de verweerders in de kosten;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-tegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

BIBLIOGRAPHIE

GORPHE (F.) *Les décisions de justice. Etude psychologique et judiciaire.* - Paris 1952 - 191 blz.

De schrijver van dit boeiende werk is Kamervoorzitter in het Hof van Beroep te Poitiers en heeft het levendige en frisse inzicht in de werkelijkheid, welke de uitoefening van zijn ambt hem bezorgde, op een meesterlijke wijze weten te paren met een breedopgevatte en grondige studie.

Na zijn eerste werken « *Le critique du témoignage* » en « *L'appréciation des preuves en justice* » heeft de schrijver de zware opgave aangedurfd het tot stand komen van de gerechtelijke uitspraak te bestuderen in haar psychologisch en tevens haar gerechtelijk opzicht. Doorheen heel het werk heeft hij weten te onderscheiden en toch samen te behandelen het standpunt van de jurist die de uitspraak beschouwt aansluitend met andere uitspraken en welke aldus haar plaats moet innemen in het grote gebouw van de rechtspraak, door ontleding, vergelijking en synthese, en tevens het standpunt van de psycholoog, wiens opzet het is te onderzoeken waardoor de rechter wordt aangezet tot de verwezenlijking van bepaalde doelstellingen en oplossingen, het onderzoek van de gevoelens, de ontleding van de algemene ideeën die de aanwending van een of ander principe bepalen en, ten slotte, de onbewuste of verdoken strevingen die de rechter tot zijn uitspraak kunnen leiden. Aldus ontleedt de schrijver zeer scherpzinnig de verschillende soorten van uitspraken om dan vast te stellen welke belangrijke rol het affectieve en wilselement in de uitspraak speelt daar waar

het gaat over het vinden van praktische oplossingen, waarderings van de gedragingen van partijen, begrotingen e.d.m. Aldus weet hij ook het vestigen en erkennen van een precedentsregel te behandelen zowel in het gerechtelijk als in het psychologisch aspect waardoor men kan vaststellen dat, in vele gevallen, oordelen niets anders wordt dan vergelijken.

Het werk wordt onderverdeeld in twee grote delen: eerst de processus van het vonnis als oordeelsdaad, als oordeelskunst en in het opzicht van de werking der gedachte om tot de beslissing te komen. In het tweede deel worden behandeld de verschillende achtereenvolgende onderdelen der gerechtelijke beslissing: het omschrijven van het geschil; het bepalen der feiten, de overtuiging van de rechters; de toepassing van het recht en de eindbeslissing. De inhoud van deze twee delen samenvatten is onmogelijk.

Het psychologisch doorzicht in de werkelijkheid gaat bij de schrijver gepaard met een grondige kennis van het recht zowel op gebied van het strafrecht (dat zijn voornaamste aandacht bezig houdt) als op gebied van het burgerlijk recht, dat ook op juridisch gebied in dit werk zeer grondig is bestudeerd.

Als voorbeeld van deze meesterlijke uiteenzetting kan aangehaald worden dat de schrijver in enkele bladzijden wist samen te vatten als illustratie van zijn stelling, de processus door dewelke in Frankrijk artikel 1384 B.W. gevuld werd ten nadele van art. 1382 B.W. ten einde een oplossing te geven aan de schadeloosstelling uit verkeersongevallen. Hij heeft het ontstaan van deze constructie zowel in haar psychologisch als in haar juridisch aspect met alle nodige schakeringen weten te behandelen in nauwelijks 24 bladzijden.

Het eigenaardige van dit werk en hetgeen het aanvatten van zijn lectuur misschien wel het best kan aanmoedigen is hierin gelegen dat de jurist van de praktijk, advocaat of magistraat naast de wetenschappelijke prestatie er een aantal anecdoten en illustraties in vindt die het mogelijk maken deze lectuur bijna verpozend te noemen.

Stippen wij aan dat dit werk uiterst gedocumenteerd is en dat de schrijver behoort tot die keure van de hedendaagse Franse juristen die zich wisten te ontdoen van een bekrompen nationalisme om over de grenzen in vreemde rechtsleer en andere rechtsselsels de gelijke vergelijkingspunten en stevige gronden van critiek te vinden.

Zeër terecht merkte Prof. Donnedieu de Vabres in zijn uiterst lovende inleiding op dat een der grootste verdiensten van het laatste werk van Voorzitter Gorphe ligt in het aantonen dat feit en recht niet kunnen gescheiden worden, noch psychologisch, noch juridisch. De feiten worden slechts nuttig bepaald om tot de beslissing te komen in het licht van de rechtsbeginselen.

Deze laatste hebben geen andere zin dan voor zover zij ingesteld zijn op concrete toepassingsgevallen.

De onafscheidbaarheid van feit en recht illustreert hij wondergoed daar waar hij aantoonst hoe zeer ten onrechte de juristen geen voldoende aandacht aan de feiten betuigen, terwijl een groot aantal regels der rechtspraak spruiten uit beoordeling van voorgaande gelijkaardige feiten. De rechter immers, wanneer hij de feitelijke toedracht beoordeelt, spreekt niet alleen recht voor dit wel bepaald geval, maar vonnist zodanig dat zijn oordeel even rechtvaardig en billijk zou zijn tot beoordeling van toekomstige gelijkaardige feitelijke toestanden.

Vermelden wij ook de zeer genuanceerde, maar niet minder strenge critiek, wegens de nadelige sociale gevolgen, t.a. van de uitzonderingsrechts machten, vooral

wanneer deze tengevolge van het medezetelen van een magistraat, het vertrouwen van de gerechtelijke orde zelf in het gedrang brachten; de uitweidingen over de voordelen van de collegialiteit en de nadelen van de eenpersoonsrechtbank; het nut van een zekere traagheid van de procedure voor een goede rechtsbedeling en zovele andere actuele problemen welke nauwkeurig gesteld en besproken worden met een praktische en toch wetenschappelijke geest.

Dit boek, dat door een magistraat werd geschreven, zal zeer leerrijk zijn omdat het de diepere psychologische grondslag en rechtvaardiging van vele bestaande of gevraagde regelen der rechtsvordering en van het recht in het algemeen aanduidt.

Jan Ronse.

DALRYMPLE (A.W.) English - French Dictionary of Legal Words and phrases - 2d. Ed. London, Stevens and Sons. Ltd. 1951, 218 blz.

Dit bondig en typografisch welverzorgd boekje zal welkom zijn bij al diegenen die een of ander deel van het Angelsaksisch recht willen bestuderen, vooral voor diegenen, die zoals ondergetekende, speciaal daarvoor de Engelse taal nog moeten leren.

Indien uitgebreidere Engelse woordenboeken de rechtstermen wel vermelden dan komen daar belangrijke leemten in voor, en krijgt de lezer hier integendeel samengebundeld de voornaamste woorden die hem volledig vreemd zijn omdat zij een specifiek technische betekenis hebben.

De schrijver geeft naast de woorden ook de bijzonderste uitdrukkingen en samengestelde termen waarin zij worden aangewend.

Engelse rechtstermen zo maar vertalen is echter niet mogelijk omdat dikwijls het begrip dat er in uitgedrukt wordt in ons recht onbekend is. Daarom blijken sommige woorden onvertaalbaar. In elk geval mag men in de voorgestelde vertaling geen begripsbepaling zoeken. De schrijver leidt ons echter tot de betekenis in op een betrouwbare wijze. Aldus bv. wordt het woord *Champerty* vertaald door *assistance* en *justice*, terwijl dit in het Engels recht een bijzondere onrechtmatige daad betekent, welke bestaat in het verlenen van bijstand in een geding met het oogmerk om voordeel uit de betwisting te halen.

Een woord als *consideration* is even moeilijk te vertalen uit het Engels als het woord *oorzaak* (der verbintenis) in het Engels zou vertaald worden. Toch brengt de schrijver ons ongetwijfeld op de weg met de door hem aangehaalde uitdrukkingen met hun vertaling, zoals hij het bv. ook doet wanneer hij *misrepresentation* vertaalt door *faux rapport* en *undue influence* door *captation*.

Om de degelijkheid van dit woordenboekje te beoordelen ware een grondige kennis van het Engels recht vereist. Voor zover wij hebben kunnen oordelen lijkt het een betrouwbare gids te zijn bij de eerste benadering van een totaal vreemde wereld.

J. R.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE VAN DE BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE GENT

Mej. J. C. Hudig, Kinderrechter te Rotterdam, hield op uitnodiging van de Vlaamse Conferentie, voor advocaten en magistraten een causerie over: de vrouwelijke magistraat en de kinderrechtspraak in Nederland.

Dat de vrouw zeer laat haar plaats veroverde in de rechterlijke macht schrijft spreekster toe aan het conservatieve van de jurist. In Nederland diende geen speciale wet uitgevaardigd te worden om toe te laten de vrouw tot magistraat te benoemen. Vermits zij niet uitdrukkelijk uitgesloten was, heeft men ze, na veel aarzeling in de magistratuur opgenomen. Verder weidt Mej. Hudig uit over bepaalde eigenschappen die een magistraat dient te bezitten om zijn taak goed te kunnen volbrengen en waarvan een vrouw niet verstoken is. Het komt er niet uitsluitend op aan een goed kenner van de wet te zijn: het summum jus mag niet tot summa injuria toegepast worden. Gezond verstand, psychologisch inzicht, sociologische kennis kan in een vrouw even goed verenigd zijn als in een man.

In de kinderrechtspraak geldt dit zeker. Hier voelt spreekster zich op haar terrein en illustreert zij haar opvatting door bepaalde gevallen. Mej. Hudig oogstte een ruimschoots verdiend applaus.

* * *

De leden van de VI. Conferentie bezochten onder de kundige leiding van confrater en kunstkriticus Mter P. Kluyskens het Museum van Schone Kunsten in eigen stad. Daar velen niet de schatten kenden die in dit Museum bewaard worden, was het voor hen een revelatie en voor allen gold het een betere kennismaking. Daar de voorbereiding van de Tentoonstelling van de werken van Philippe de Champaigne volop aan de gang was, konden we reeds een glimp opvangen van het buitengewone meesterschap van deze 17e eeuwse bij uitstek portretschilder, waarvoor tot 22 Mei a.s. aandacht wordt gevraagd in het Museum van Schone Kunsten (Citadelpark) te Gent.

M. d. C.

MEDEDELINGEN

HET VOORARREST IN FRANKRIJK

Evenals in ons land is er reeds zo dikwijls in Frankrijk over geklaagd dat er tijdens het onderzoek der strafzaken werkelijk misbruik gemaakt wordt van het voorarrest.

De wet voorziet het voorarrest slechts in zeer uitzonderlijke gevallen waar zich dergelijke maatregel volstrekt opdringt in het algemeen belang.

Zulks belet niet dat in zovele gevallen een betichte in voorarrest wordt gehouden hoofdzakelijk met de bedoeling bekentenissen van hem te bekomen, zodanig dat na de bekentenissen onmiddellijk de invrijheidstelling volgt.

Dat zulks geenszins de bedoeling is van de wet spreekt vanzelf. Hetzelfde euvel deed zich voor in Frankrijk.

De Franse garde des sceaux M. Martinaud-Déplat heeft thans aan de parketten een zeer belangrijke omzendbrief verzonden waarvan wij hieronder de tekst mededelen. Er is tevens medegedeeld geworden dat de Minister van Binnenlandse Zaken en de Minister van Landsverdediging in Frankrijk eveneens onderrichtingen zullen doen geworden aan de politiediensten en aan de gendarmerie om een einde te stellen aan het misbruik van de al te langdurige ondervragingen.

Het ware ten eerste wenselijk dat ook in de rechterlijke wereld van ons land het rondschrijven van de Franse garde des sceaux met de meeste aandacht zou overwogen worden.

* * *

« Mon attention est particulièrement retenue par certaines affaires récentes dans lesquelles il m'est apparu que l'information n'avait pas été conduite avec un souci suffisant d'entourer les poursuites des garanties nécessaires à l'établissement de la culpabilité des prévenus.

» Tantôt le magistrat s'est satisfait de l'aveu que des services de police ou de gendarmerie avaient obtenu de témoins suspects.

» Une autre fois les expertises ordonnées pour établir la réalité d'une action criminelle ont été diligentées sans les précautions qui garantissent la valeur d'une recherche scientifique, et ces faits ont échappé à la surveillance des magistrats.

» Dans une autre procédure criminelle toutes les mesures d'instruction commandées par une scrupuleuse enquête n'ont pas été ordonnées.

» La répétition de faits semblables ne saurait se reproduire. Elle porterait à la dignité de la justice et au prestige de la magistrature un lourd préjudice.

» Tous les faits qui m'ont été signalés devront faire l'objet de rapports que j'ai demandé aux chefs de parquet intéressés d'établir, afin que soient prises les décisions sanctionnant ces négligences.

» Vous voudrez bien en outre rappeler à vos substituts et à tous officiers de police judiciaire placés sous votre autorité que la liberté provisoire dans toute poursuite correctionnelle ou criminelle est la règle. La détention préventive ne peut être que l'exception justifiée par les fréquentes nécessités de l'ordre public ou de la recherche de la vérité.

» Vos substituts ne devront pas hésiter lorsque la détention ordonnée ne leur paraîtra pas justifiée par des motifs impérieux à requérir, même en l'absence d'une demande de l'inculpé, l'élargissement de celui-ci et à relever appel des ordonnances qui ne seraient pas conformes à leur réquisition.

» Je prescrirai périodiquement une inspection des divers ressorts judiciaires en vue de m'assurer que mes instructions ne sont pas perdues de vue.

» J'attire tout spécialement votre attention sur le soin avec lequel doivent être choisis les experts. S'il ne vous appartient pas d'en dresser la liste, du moins avez-vous le devoir, lors des assemblées générales qui sont tenues en vue de leur élaboration, d'apporter à vos collègues du siège tous éléments de nature soit à les renseigner sur la valeur morale et professionnelle des candidats, soit à entraîner les radiations qui vous paraîtraient s'imposer.»

VRIJE UNIVERSITEIT TE BRUSSEL RECHTSFACULTEIT

Openbare proef tot het bekomen van de wettelijke graad van agregaat van het Hoger Onderwijs.

De Heer Jacques Heenen, dokter in de rechten, docent a.i. aan de Vrije Universiteit te Brussel, zal in openbare zitting voor de rechtsfaculteit, 50, F. D. Rooseveltlaan, zaal René Marcq (ingang langs Square Jean Servais), op Woensdag 30 April 1952, om 17 uur, zijn agregaatsthesis verdedigen : « Vente et Commerce maritime » alsook de eraan gehechte stellingen.

Hij zal een mondelinge les geven over het hierna volgend onderwerp : « Le Crédit irrévocable ».

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeentegids. - Nr 36, April 1952.

De wet van 11 Maart 1950 op Bescherming der Wateren tegen verontreiniging. — Nieuwe dienstplichtwet.

Nederlands Juristenblad. - Afl. 16, 19 April 1952.

Prof. Mr. Ch. Petit, « Die het gezag over het kind uitoeft ». — Mr E. H. s' Jacob, De almacht van de wetgever. — Mr M. V. Polak, Parlement can do anything but make a man a woman. — Prof. Mr Dr G. van den Belrgh, Einde van de « orgaan »-theorie. — Mr J. H. Blaauw, De verdachte beroofd van een instantie, die de wet hem toekent.

Advocatenblad. - Nr 4, 15 April 1952.

Algemene vergadering der Nederlandse Advocaten-Vereniging ; Het ontwerp-Advocatenwet ; Jurisprudentie van de Raden van Toezicht en Discipline ; Mededelingen van het Bureau ; Cassatie in strafzaken ; Rechtsherstel ; Griffierechten.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie. - Nr 4239, 19 April 1952.

Mr L.I. de Winter, Het nieuwe Internationale Privaatrecht (II). — Mr R.J. Polak, Art. 1401 B.W. : Relativiteit of relativisme? m.o. Prof. Mr M.H. Bregstein. — Prof. Mr E.M. Meijers, Art. 2, c, van de Wet op het Nederlandschap. — Mr K.N. Korteweg, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Zakenrecht (IV, slot).

Journal des Tribunaux d'outre-mer. - Nr 22, 15 April 1952.

P. Jentgen, Introduction de la Loi Uniforme sur la lettre de change et le billet à ordre. — M. Rae, La responsabilité de la Colonie du chef des fautes commises par ses médecins.

Revue critique de jurisprudence belge. - eerste trimester 1952.

Enrichissement sans cause aux dépens d'autrui, met critische noot van M. Jean Dabin. — Contrat de mariage, met critische noot van M. René Piret. — Responsabilité (hors contrat), met critische noot van M. Paul De Visscher. — Examen de jurisprudence (1948 à 1951).

Revue de droit pénal et de criminologie. - Nr 7, April 1952.

M. Janssens, Le mandement d'arrestation immédiate. — P. Moureau, Propriété de sécrétion de taches. — R. Warlomont, La fonction judiciaire et les positions actuelles de la défense sociale. — A. Ley et S. Verselc, L'aveu. — P. Mahillon, De l'instruction contradictoire.

Revue de l'Administration et du droit administratif de la Belgique. - 4e Aflevering 1952.

Nationalité. — Assistance publique. — Etat civil. — Fonctionnaires.

Recueil général de l'enregistrement et du notariat. - April 1952.

Du concours du gage sur fonds de commerce et de l'hypothèque en matière de meubles immobilisés par destination.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"